

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ШИНКАРУК ОЛЕКСАНДРА ВАСИЛІВНА

УДК 378.013.42-057.87:177.9 (043.5)

**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ
АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ СТУДЕНТІВ
СОЦІОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ**

13.00.04 - теорія і методика професійної освіти

Реферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора педагогічних наук

Хмельницький – 2026

Дисертація є рукописом.

Роботу виконано в Національному університеті біоресурсів і природокористування України Міністерства освіти і науки України.

Науковий консультант –

доктор педагогічних наук, професор
СОПІВНИК Ірина Віталіївна,
Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ),
професор кафедри соціальної роботи та реабілітації.

Офіційні опоненти:

доктор педагогічних наук, професор
ВАСЮТІНА Тетяна Миколаївна,
Український державний університет імені Михайла Драгоманова,
професор кафедри початкової освіти та інноваційної педагогіки;

доктор педагогічних наук, професор
ГОМОНЮК Олена Михайлівна,
Хмельницький національний університет,
професор кафедри психології та педагогіки;

доктор педагогічних наук, професор
ОСЕРЕДЧУК Ольга Анатоліївна,
Національний університет «Львівська політехніка», професор кафедри практичної психології та ментального здоров'я.

Захист відбудеться 26 червня 2026 року о 10.00 год на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 70.052.05 у Хмельницькому національному університеті, за адресою: зал засідань, вул. Інститутська, 11, м. Хмельницький, 29016.

Із дисертацією можна ознайомитися на сайті <https://nauka.khmnu.edu.ua> та в Науковій бібліотеці Хмельницького національного університету, за адресою: вул. Кам'янецька, 110/1, м. Хмельницький, 29016.

Реферат розіслано 25 травня 2026 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Ірина АНДРОЩУК

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. У контексті сучасних трансформацій системи вищої освіти, зумовлених процесами європейської та світової освітньої інтеграції України, проблема формування академічної доброчесності набуває особливої наукової та практичної актуальності. Академічна доброчесність постає базовою ціннісно-нормативною засадою функціонування освітнього і наукового простору, оскільки забезпечує належний рівень якості професійної підготовки майбутніх фахівців, сприяє утвердженню довіри до результатів освітньої та науково-дослідної діяльності, а також забезпечує їх суспільне і міжнародне визнання.

Актуальність означеної проблеми посилюється в умовах стрімкої цифровізації освіти та активного впровадження технологій штучного інтелекту в освітній процес. З одного боку, цифрові технології суттєво розширюють доступ до інформаційних ресурсів і створюють нові можливості для навчання та наукового пошуку, а з іншого – актуалізують ризики поширення недоброчесних практик, пов'язаних із некоректним використанням інформації, порушенням авторського права, плагіатом, фабрикацією чи фальсифікацією результатів діяльності. За таких умов формування академічної доброчесності передбачає не лише дотримання традиційних етичних норм, а й розвиток цифрової грамотності, критичного мислення та усвідомленого ставлення до використання інтелектуальних технологій як інструментів навчання і наукового пізнання.

Особливої значущості проблема формування академічної доброчесності набуває у процесі підготовки здобувачів вищої освіти соціономічних спеціальностей. Майбутня професійна діяльність представників соціономічної сфери пов'язана з безпосередньою міжособистісною взаємодією та ґрунтується на принципах відповідальності, довіри, етичності й гуманістичної спрямованості. Рівень сформованості академічної доброчесності у процесі професійної підготовки значною мірою визначає готовність майбутніх фахівців до дотримання професійно-етичних норм у подальшій діяльності. Дотримання принципів академічної доброчесності сприяє формуванню відповідального ставлення до освітньої та професійної діяльності, розвитку самостійності, етичної культури, критичного мислення та готовності діяти відповідно до суспільних і професійних цінностей. Натомість систематичне порушення норм академічної доброчесності під час навчання може зумовлювати закріплення недоброчесних моделей поведінки та їх подальшу трансформацію у професійні деформації.

Важливість дослідження проблеми формування академічної доброчесності підтверджується також посиленням уваги до неї на державному рівні. Необхідність дотримання принципів академічної доброчесності закріплено в Законах України «Про вищу освіту» (2014 р. із змінами та доповненнями), «Про наукову і науково-технічну діяльність» (2015 р.), «Про освіту» (2017 р.), а також у Законі України «Про академічну доброчесність» (2025 р.). Зазначені нормативно-правові акти визначають академічну доброчесність як обов'язкову складову освітнього та

наукового процесу, що передбачає дотримання етичних норм, недопущення плагиату, фабрикації, фальсифікації та інших проявів академічних порушень.

Аналіз сучасної освітньої практики засвідчує наявність суперечності між нормативно задекларованими вимогами та реальним рівнем сформованості культури академічної доброчесності у закладах вищої освіти. Попри впровадження кодексів честі, систем перевірки академічних текстів і механізмів забезпечення якості освіти, у студентському середовищі все ще поширеними залишаються випадки некоректного цитування, використання чужих текстів без належного покликання, формального ставлення до виконання освітніх і наукових завдань. Це актуалізує необхідність наукового осмислення шляхів, умов і механізмів формування академічної доброчесності здобувачів вищої освіти, зокрема майбутніх фахівців соціономічної сфери.

За таких умов формування академічної доброчесності постає не лише як вимога законодавства чи складова внутрішньої системи забезпечення якості освіти, а як важливий компонент професійного становлення майбутніх фахівців соціономічних спеціальностей та необхідна передумова їхньої ефективної професійної діяльності.

Комплексний аналіз наукових джерел засвідчує, що у вітчизняному науковому просторі накопичено чималий досвід осмислення означеної проблеми. Академічну доброчесність досліджено в межах різних галузей наукового знання, що свідчить про її міждисциплінарний характер. Філософські аспекти проблеми академічної доброчесності розкрито у працях В. Андрушенка, Г. Васяновича, В. Огнев'юка та ін., у яких доброчесність розглядається як базова цінність розвитку особистості та освітнього середовища. Педагогічний вимір формування професійної етики представлено у дослідженнях С. Гончаренка, Л. Хоружої, Г. Хоружого та ін., де акцентовано увагу на виховному потенціалі освітнього процесу та ролі викладача у формуванні етичної культури здобувачів освіти. Питання формування академічної доброчесності як складової професійної підготовки здобувачів вищої освіти висвітлено у працях Г. Бельської, Т. Васютіної, О. Гомонюк, І. Кондратець, О. Осередчук, Л. Півневої, Л. Рижак, В. Ромакіна, А. Сингаївської, І. Сопівник, О. Цокур та ін., у яких переважно обґрунтовуються організаційно-педагогічні умови та механізми впровадження принципів доброчесності в освітній процес.

У різні історичні періоди вітчизняні науковці досліджували загальнотеоретичні, етичні, правові та організаційні засади становлення академічної доброчесності в системі вищої освіти. Зокрема, праці А. Артюхова, Т. Фінікова, Т. Добко, В. Банись, В. Турчиновського присвячені осмисленню академічної чесності як основи університетської культури; Н. Бойченко, О. Семенов, А. Малахова – етичним та ціннісним аспектам академічного середовища; А. Артюхова, Б. Буяка, О. Меньшова, Я. Тицької – нормативно-правовим механізмом забезпечення академічної відповідальності; Н. Гапон, Т. Пархоменко, О. Слободянюк – аналізу причин і проявів академічної нечесності у студентському середовищі. Водночас більшість досліджень зосереджені або на нормативно-правовому забезпеченні академічної доброчесності, або на загальних

питаннях академічної культури, тоді як проблема формування академічної доброчесності саме у здобувачів соціономічних спеціальностей, з урахуванням специфіки їхньої майбутньої професійної діяльності, залишається недостатньо розробленою.

У працях зарубіжних дослідників (D. Allmon, E. Beasley, D. Page, R. Roberts, S. Davis, M. Clariana, D. Martin, P. Altbach, L. Angell та ін.) академічна доброчесність переважно розглядається крізь призму академічної культури, етичної поведінки студентів та механізмів запобігання плагіату. Однак результати цих досліджень не можуть бути повною мірою перенесені у вітчизняний освітній простір без урахування специфіки української системи вищої освіти та сучасних соціокультурних викликів.

Наукові положення, представлені в зазначених дослідженнях, мають важливе теоретичне та практичне значення для осмислення проблеми формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей. Водночас, попри наявність значного наукового доробку, у сучасній педагогічній науці бракує фундаментальних праць, у яких би комплексно та системно було обґрунтовано теоретико-методичні засади формування академічної доброчесності студентів означеної групи спеціальностей. Вирішення цієї проблеми зумовлює потребу в її цілісному та спеціальному науковому дослідженні.

Результати аналізу наукових джерел свідчать про недостатню розробленість проблеми формування культури академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей у закладах вищої освіти як у теоретико-методологічній, концептуальній, так і практико-організаційній площині. Крім того, виявлено низку *суперечностей*, які потребують наукового осмислення та розв'язання в умовах сучасної професійної підготовки фахівців соціономічної сфери:

- у *теоретико-методологічному аспекті* між зростанням вимог до дотримання принципів академічної доброчесності у професійній діяльності фахівців соціономічної сфери та недостатньою розробленістю теоретико-методологічних засад формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей у процесі професійної підготовки;

- у *концептуальному аспекті* між потребою закладів вищої освіти у системному формуванні академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей та відсутністю науково обґрунтованої концепції, педагогічних умов і цілісної педагогічної системи її формування;

- у *практико-організаційному аспекті* між необхідністю впровадження в освітній процес ефективного навчально-методичного забезпечення формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей та недостатнім рівнем розроблення й практичного використання відповідного методичного інструментарію в освітньому процесі закладів вищої освіти.

Подолання зазначених суперечностей потребує теоретичного обґрунтування й розроблення системи формування культури академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей у закладах вищої освіти,

спрямованої на утвердження цінностей академічної доброчесності та забезпечення їх практичної реалізації у процесі професійної підготовки.

Актуальність зазначеної проблеми, недостатній ступінь її висвітлення в педагогічній теорії та практиці, виявлені суперечності зумовили вибір теми дисертації **«Теоретико-методичні засади формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію підготовлено відповідно до тематичного плану наукових досліджень Національного університету біоресурсів і природокористування України «Підготовка та реалізація перекладацьких проєктів у закладах вищої освіти» (державний реєстраційний номер 0118U004694). Тему роботи затверджено вченою радою Національного університету біоресурсів і природокористування України (протокол № 4 від 25 жовтня 2023 р.) та уточнено (протокол № 4 від 22 жовтня 2025 р.).

Мета дослідження полягає в науковому обґрунтуванні концепції, розробленні та експериментальній перевірці ефективності педагогічної системи формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей у закладах вищої освіти.

Відповідно до поставленої мети визначено такі завдання дослідження:

1) проаналізувати стан наукової розробленості проблеми формування академічної доброчесності у педагогічній теорії та практиці, уточнити сутність і зміст ключових понять дослідження;

2) обґрунтувати теоретико-методологічні засади формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей у процесі професійної підготовки;

3) дослідити особливості формування академічної доброчесності здобувачів вищої освіти у порівняльно-педагогічному дискурсі;

4) розробити та теоретично обґрунтувати концепцію формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей у закладах вищої освіти;

5) визначити та обґрунтувати педагогічні умови формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей;

6) схарактеризувати структуру академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей, розробити критерії, показники та рівні її сформованості;

7) обґрунтувати, змоделювати та експериментально перевірити ефективність педагогічної системи формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей у закладах вищої освіти;

8) розробити та впровадити в освітній процес закладів вищої освіти навчально-методичне забезпечення формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей.

Об'єкт дослідження – формування академічної доброчесності студентів у закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – педагогічна система формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей у закладах вищої освіти.

Провідна ідея дослідження ґрунтується на положенні про те, що академічна доброчесність є не лише сукупністю нормативних вимог і правил, а ціннісно-світоглядною основою професійного становлення майбутніх фахівців соціономічної сфери. У межах дослідження академічну доброчесність розглянуто як системне особистісне утворення, що інтегрує когнітивний, ціннісний і поведінковий компоненти та формується в процесі освітньої взаємодії. Новизна підходу полягає у поєднанні інституційних механізмів забезпечення академічної доброчесності з педагогічними інструментами розвитку моральної відповідальності, професійної рефлексії та усвідомлення соціальних наслідків майбутньої професійної діяльності студентів соціономічних спеціальностей. Це дає змогу розглядати академічну доброчесність не лише як нормативну вимогу, а як складову професійної ідентичності майбутнього фахівця.

Концепція дослідження. Формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей у закладах вищої освіти розглядається як цілісна педагогічна система, зумовлена специфікою професій типу «людина–людина», умовами цифровізації освіти та підвищеними ризиками академічних порушень у процесі виконання аналітичних і дослідницьких завдань. Її метою є формування стійкої готовності студентів до академічно доброчесної поведінки як основи професійної етики та відповідальної соціальної взаємодії.

Реалізація концепції здійснюється через педагогічну систему формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей. Функціонування зазначеної системи забезпечується узгодженою взаємодією таких складників формування академічної доброчесності: ціннісно-мотиваційного (усвідомлення значущості академічної доброчесності, формування внутрішньої професійно-етичної мотивації); когнітивного (система знань про норми академічної етики, принципи доброчесності, правила академічного письма та дослідницької діяльності); операційно-діяльнісного (формування практичних умінь і навичок коректної роботи з інформацією, академічного письма, цитування, запобігання плагіату); рефлексивно-оцінного (здатність до самоконтролю, самооцінювання, відповідальності за результати власної навчально-професійної діяльності). Узгоджена взаємодія зазначених компонентів забезпечує ефективне функціонування педагогічної системи та створює підґрунтя для побудови педагогічної моделі формування академічної доброчесності, яка відображає структурно-функціональні зв'язки між її компонентами, етапами реалізації та очікуваними результатами.

Реалізація наукового пошуку щодо формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей у закладах вищої освіти охоплює такі взаємопов'язані концепти: теоретико-педагогічний, базисно-методологічний, процесуально-технологічний.

Теоретико-педагогічний концепт передбачає обґрунтування ціннісних, методологічних і дидактичних засад цього процесу, визначення ключових понять і принципів академічної доброчесності, а також виявлення психолого-педагогічних

чинників, що впливають на її становлення в освітньому середовищі закладу вищої освіти та охоплює аналіз сучасних наукових підходів до проблеми, окреслення ролі професійної етики і соціальної відповідальності майбутніх фахівців, а також встановлення логіки взаємозв'язку між змістом навчання, педагогічними умовами та результатами виховання академічно доброчесної поведінки студентів.

Основу концепту становлять ідеї, засадничі поняття, положення, концепції, без яких неможливе розуміння сутності аналізованого феномену, а саме: *наукові дослідження в царині теорії і практики фундаменталізації освіти* (А. Алексюк, І. Андрощук, Н. Байдацька, Н. Бідюк, І. Богданова, Ю. Главчева, І. Дегтярьова, Р. Гуревич, О. Діденко, В. Дияк, І. Зяюн, В. Кушнір, Є. Лодатко, Н. Ничкало, Л. Паламарчук, Г. Підкурғанна, В. Поліщук, М. Фіцула, В. Ягупов та ін.); *ідеї виховання особистості* (І. Бех, Г. Ващенко, О. Дубасенюк, Є. Зеленов, С. Карпенчук, Л. Келембет, Л. Лісіна, Г. Пономарьова, Р. Сопівник, О. Степанова, Л. Терлецька, Г. Шевченко та ін.); *концепції запровадження європейських стандартів вищої освіти в Україні* (Т. Громоковська, В. Василенко, В. Євтушенко, Г. Зідрашко, Т. Лічман, А. Недипіч, О. Федосєєва, Л. Фуклева, О. Нестєрова та ін.); *основні ідеї етики відповідальності, моралі та справедливості* (К.-О.Апель, О. Бернацький, Н. Бойченко, Ю. Габермас, К. Горбенко, О. Гьофе, Л. Дудікова, Г. Йонас, Е. Макінтайр, О. Максак, І. Олексів, Дж. Ролз, С. Сидоренко, Є. Стадний, О. Траверсе, Д. Усов, Н. Хамітов та ін.); *педагогічні засади реалізації принципів академічної доброчесності в закладах вищої освіти України* (О. Башкір, Т. Васютіна, О. Гомонюк, І. Доценко, К. Зозуля, А. Мельниченко, О. Полоцька, Г. Полякова, Ю. Лола, О. Осередчук, О. Почєєва, В. Ромакін, В. Сацик та ін.); *правові аспекти академічної чесності* (Б. Буяк, Г. Євсєєва, С. Деніжна, І. Коваль, В. Котюк, Т. Мартинюк, Д. Новіков, А. Поляков, М. Савицький, Р. Сербин, А. Сергієнко та ін.); *ідеї академічної культури як необхідної передумови ефективного управління закладом вищої освіти* (О. Гришина, Т. Добко, Т. Карлова, А. Кузьменко, М. Рябенко, О. Слободянюк, Г. Тимошко, Т. Фініков, Г. Хоружий, В. Шекєєва, Г. Шліхта, Т. Ярошенко та ін.).

Базисно-методологічний концепт передбачає не лише інтеграцію загальнонаукових підходів, а чітке визначення функціонального призначення кожного з них у побудові цілісної педагогічної системи. У цьому контексті системний, діяльнісний, аксіологічний, компетентнісний, особистісно орієнтований, середовищний та деонтологічний підходи виступають взаємодоповнювальними методологічними орієнтирами, що забезпечують багатовимірне осмислення досліджуваного феномена.

Системний підхід виконує інтегративно-структуральну функцію, оскільки дозволяє розглядати академічну доброчесність як цілісне утворення, що охоплює взаємопов'язані компоненти – ціннісний, когнітивний, мотиваційний і поведінковий. Його застосування уможливило визначення логіки побудови педагогічної системи, зокрема її мети, змісту, принципів, форм і методів реалізації, а також встановлення внутрішніх і зовнішніх зв'язків між її елементами. Саме системний підхід забезпечує цілісність і узгодженість процесу формування академічної доброчесності в освітньому середовищі закладу вищої освіти.

Діяльнісний підхід у межах дослідження реалізує процесуально-практичну функцію, оскільки спрямовує увагу на формування академічної доброчесності через включення студентів у різні види навчально-пізнавальної та професійно орієнтованої діяльності, що передбачає організацію таких форм роботи, у яких засвоєння норм академічної поведінки відбувається не декларативно, а через практичний досвід – виконання індивідуальних і групових завдань, академічне письмо, дослідницьку діяльність, дотримання етичних стандартів у комунікації. Діяльнісний підхід забезпечує перехід від знання про академічну доброчесність до її реального втілення у поведінкових практиках студентів.

Аксіологічний підхід виконує ціннісно-нормативну функцію та визначає світоглядні засади дослідження. У його межах академічна доброчесність інтерпретується як система базових цінностей – чесності, відповідальності, довіри, поваги, справедливості, що мають бути усвідомлені студентами як внутрішні регулятори поведінки. Особливого значення цей підхід набуває в контексті соціономічних спеціальностей, де професійна діяльність безпосередньо пов'язана з міжособистісною взаємодією та етичними рішеннями. Аксіологічний підхід забезпечує формування мотиваційно-ціннісного підґрунтя академічної доброчесності як невід'ємної складової професійної культури майбутнього фахівця.

Компетентнісний підхід у дослідженні виконує результативно-орієнтовану функцію, оскільки дозволяє розглядати академічну доброчесність як інтегровану характеристику особистості, що поєднує знання, уміння, цінності, досвід діяльності та поведінкові стратегії. Застосування цього підходу уможливорює конкретизацію очікуваних результатів освітнього процесу, визначення критеріїв і показників сформованості академічної доброчесності, а також розроблення діагностичного інструментарію для оцінювання її рівня.

Особистісно орієнтований підхід у дослідженні виконує суб'єктно-розвивальну функцію, оскільки передбачає розгляд студента як активного суб'єкта освітнього процесу, здатного до усвідомленого прийняття цінностей академічної доброчесності, саморефлексії та відповідального вибору моделей поведінки. Застосування цього підходу обумовлює врахування індивідуальних особливостей, мотиваційної сфери, ціннісних орієнтацій і професійних потреб студентів соціономічних спеціальностей у процесі формування академічної доброчесності. Особистісно орієнтований підхід забезпечує розвиток внутрішньої мотивації до дотримання принципів академічної доброчесності, формування здатності до морально-етичного самовизначення та утвердження академічно відповідальної поведінки.

Середовищний підхід у дослідженні виконує організаційно-формувальну функцію, оскільки дозволяє розглядати формування академічної доброчесності як результату цілеспрямованого впливу освітнього середовища закладу вищої освіти. Застосування цього підходу обумовлює аналіз сукупності організаційних, комунікативних, ціннісних і нормативних чинників, що визначають характер академічної взаємодії учасників освітнього процесу та впливають на утвердження принципів чесності, відповідальності, довіри й справедливості. Середовищний

підхід забезпечує обґрунтування педагогічних умов, за яких освітнє середовище набуває ознак академічної доброчесності та сприяє формуванню у студентів стійких моделей доброчесної поведінки.

Деонтологічний підхід у дослідженні виконує нормативно-ціннісну функцію, оскільки забезпечує розгляд академічної доброчесності як морально-етичної основи професійної підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери. Застосування цього підходу уможливорює обґрунтування взаємозв'язку між дотриманням принципів академічної доброчесності та формуванням професійної відповідальності, етичної культури, готовності до чесної й соціально відповідальної професійної діяльності. Деонтологічний підхід сприяє утвердженню у студентів усвідомленого ставлення до моральних норм академічної взаємодії, розвитку етичної рефлексії та внутрішньої потреби діяти відповідно до принципів професійної честі й академічної відповідальності.

Функціональна взаємодія зазначених підходів забезпечує науково обґрунтовану побудову педагогічної системи формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей: системний підхід визначає її цілісну структуру, діяльнісний – механізми реалізації, аксіологічний – ціннісні орієнтири, компетентнісний – кінцеві результати та критерії їх досягнення, особистісно орієнтований – спрямованість на розвиток суб'єктності, індивідуального ціннісного самовизначення та внутрішньої мотивації студентів, середовищний – організацію освітнього середовища як простору утвердження принципів академічної доброчесності, а деонтологічний – формування морально-етичної відповідальності й готовності до дотримання норм професійної та академічної етики. Така методологічна інтеграція дозволяє врахувати специфіку професій типу «людина – людина» та забезпечує ефективність впровадження відповідних педагогічних стратегій у практику закладів вищої освіти.

Процесуально-технологічний концепт репрезентує структуровано організовану систему педагогічної діяльності, спрямованої на поетапне формування академічної доброчесності як інтегративної характеристики професійної підготовки здобувачів вищої освіти. Його зміст визначається синтезом теоретико-методологічних положень дослідження і практико-орієнтованих механізмів, що забезпечують впровадження принципів академічної етики в освітній, науковій та професійній діяльності студентів соціономічних спеціальностей.

У межах зазначеного концепту особливого значення набуває практична реалізація процесу формування академічної доброчесності, що передбачає розроблення чіткої поетапної моделі з визначенням цілей, змісту, методів, форм і засобів педагогічного впливу. Це передбачає впровадження спеціалізованих дидактичних інструментів, орієнтованих не лише на засвоєння норм, а на формування здатності до етичного самоконтролю та відповідального прийняття рішень у ситуаціях академічної взаємодії.

Технологічний компонент концепту включає механізми запобігання порушенням академічної доброчесності (системи виявлення текстових запозичень, алгоритми перевірки автентичності результатів навчальної діяльності), а також

інструменти розвитку культури академічного письма (формування навичок коректного цитування, парафразування, роботи з джерелами відповідно до міжнародних стандартів). Важливу роль відіграють педагогічно сконструйовані ситуації морального вибору, що моделюють типові виклики академічного середовища (плагіат, фальсифікація результатів, несанкціоноване використання цифрових ресурсів) і передбачають їх аналітичне осмислення, аргументацію позиції та рефлексію наслідків.

Процесуальна логіка реалізації концепту охоплює взаємопов'язані етапи: діагностико-мотиваційний, когнітивно-операційний, діяльнісно-практичний та рефлексивно-коригувальний, кожен із яких забезпечується відповідним інструментарієм (рубрики оцінювання з етичними критеріями, протоколи само- та взаємооцінювання, електронні засоби моніторингу академічної поведінки). Така поетапність забезпечує системність і наступність у формуванні добродесних практик.

Процесуально-технологічний концепт акцентує увагу на прозорості та етичності самого процесу їх досягнення. У цьому контексті трансформується функціональна роль викладача, який виступає не лише носієм знань, а модератором формування академічної культури, тоді як студент постає активним суб'єктом, відповідальним за дотримання принципів академічної добродесності у власній освітній і професійній діяльності.

Загальна гіпотеза дослідження. Окреслені концептуальні положення втілено в загальній гіпотезі: ефективність формування академічної добродесності студентів соціономічних спеціальностей зростає за умови її теоретико-методологічного та методичного обґрунтування, розуміння як цілеспрямованого процесу становлення ціннісного ставлення до норм академічної етики, відповідальності, чесності, поваги до інтелектуальної власності, здатності до самостійної освітньої й наукової діяльності, дотримання морально-етичних принципів у професійній підготовці та майбутній професійній діяльності, що забезпечується впровадженням педагогічної системи, створеної на теоретико-методичних засадах і спрямованої на розвиток мотивації до добродесної поведінки, критичного мислення, рефлексії та усвідомлення значущості академічної добродесності як складника професійної культури майбутнього фахівця соціономічної сфери.

Загальна гіпотеза конкретизована в **часткових гіпотезах**, сутність яких полягає в тому, що формування академічної добродесності студентів соціономічних спеціальностей набуває ефективності, якщо:

- з'ясувати сутність поняття «академічна добродесність студентів соціономічних спеціальностей» на основі синтезу її структурних компонентів (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісно-поведінковий, рефлексивно-особистісний);

- розробити концептуальні основи формування академічної добродесності студентів соціономічних спеціальностей на підставі оптимального поєднання методологічних підходів і принципів професійної підготовки;

– запропонувати педагогічну систему формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей на основі взаємодії її підсистем (цільова, концептуально-методологічна, змістово-процесуальна, оцінно-результативна) та забезпечити її реалізацію в освітньому процесі закладів вищої освіти;

– виокремити, обґрунтувати й реалізувати педагогічні умови формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей (формування позитивної мотивації до дотримання норм академічної доброчесності; інтеграція змісту освітніх компонентів у контекст формування цінностей академічної доброчесності; створення доброчесного освітнього середовища на засадах партнерської взаємодії; використання інноваційних форм, методів і цифрових технологій для запобігання проявам академічної недоброчесності);

– реалізувати об'єктивну діагностику та оцінювання рівнів сформованості академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей на основі науково обґрунтованої системи критеріїв, показників і рівнів;

– розробити й упровадити навчально-методичне забезпечення формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей, зокрема тренінгові програми, методичні рекомендації, електронні освітні ресурси та освітні модулі з академічної доброчесності.

Для реалізації сформульованих завдань, досягнення мети, перевірки гіпотези використано **такі методи**:

– *теоретичні* – аналіз педагогічної, психологічної, методичної літератури, синтез, порівняння, зіставлення й узагальнення, індукція та дедукція, аналогія, що дали змогу схарактеризувати стан опрацювання порушеної проблеми, обґрунтувати поняттєво-категорійний апарат; систематизація й узагальнення теоретичних і методичних засад для визначення методологічних підходів до формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей; моделювання для розроблення педагогічної системи формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей та моделі досліджуваного процесу;

– *емпіричні* – тестування, анкетування, бесіда, педагогічне спостереження, експертне оцінювання, самооцінювання, педагогічний експеримент для визначення рівня сформованості академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей на різних етапах дослідження, перевірки ефективності педагогічної системи формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей;

– *методи математичної статистики* – статистичне опрацювання емпіричних даних із використанням коефіцієнта кореляції Пірсона для встановлення взаємозв'язків між досліджуваними показниками, а також кількісного аналізу й інтерпретації результатів педагогічного експерименту; візуально-графічні для ілюстрування та порівняння результатів проведеного експериментального дослідження в рисунках, діаграмах, таблицях.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що в дисертації:

– *уперше*: обґрунтовано авторську концепцію формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей, що охоплює теоретико-

педагогічний, базисно-методологічний, процесуально-технологічний концепти; розроблено, змодельовано та експериментально перевірено ефективність педагогічної системи формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей, яка базується на цілеспрямованій, системній і поетапній організації освітнього процесу та реалізується через інтеграцію ціннісно-мотиваційного, когнітивного, операційно-діяльнісного і рефлексивно-оцінного компонентів з урахуванням специфіки професійної взаємодії типу «людина – людина»; визначено й теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей (спрямування змісту освітнього процесу на формування академічної доброчесності, як основи професійної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей; проведення моніторингу сформованості академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей на основі створення інституту позаштатних інспекторів з доброчесності як механізму консультативного супроводу та популяризації культури академічної доброчесності; створення ціннісного освітнього середовища для формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей; розвиток культури академічної доброчесності учасників освітнього процесу через самопізнання та самовдосконалення);

– *удосконалено*: діагностичний інструментарій сформованості академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей шляхом уточнення критеріїв, розширення системи показників і розроблення рівневої шкали оцінювання, що забезпечує більш об'єктивне та комплексне вимірювання досліджуваної якості; запропоновано дефініцію поняття «академічна доброчесність студентів соціономічних спеціальностей», витлумаченого як інтегративного особистісного утворення, що поєднує систему мотивів, знань, цінностей, норм і моделей поведінки, спрямованих на забезпечення чесної, відповідальної та етично виваженої освітньо-наукової діяльності з урахуванням соціальної відповідальності професій типу «людина – людина»;

– *подальшого розвитку й конкретизації набули*: теоретичні положення щодо змістового наповнення ключових понять дослідження; методологія формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей, що інтегрує етичний, інструментальний та нормативно-правовий підходи і забезпечує системний розвиток професійно значущих цінностей, норм і поведінкових практик; тенденції формування академічної доброчесності студентів на індивідуальному, інституційному, системному та колегіальному рівнях.

Практичне значення результатів дослідження полягає в розробленні й впровадженні в освітній процес навчальної дисципліни «Академічна доброчесність та основи академічного письма» (https://nubip.edu.ua/sites/default/files/rich_text_files/robp2025.pdf); спеціальних курсів «Етичні засади академічної та професійної діяльності майбутніх фахівців соціономічної сфери», «Нормативно-етичні основи академічної доброчесності»; мотиваційних мінілекторіїв для науково-педагогічних працівників «Академічна доброчесність як професійна цінність викладача закладу вищої освіти»,

«Мотиваційні засади формування культури академічної доброчесності у викладацькій діяльності»; методичних семінарів «Методичні підходи до забезпечення академічної доброчесності в освітніх програмах»; «Інтеграція принципів академічної доброчесності в освітні програми»; тренінгу з попередження академічного плагіату «Академічна доброчесність: від теорії до практики»; вебінару «Три виміри доброчесності в житті та кар'єрі», а також в удосконаленні освітньо-професійних програм підготовки майбутніх фахівців за спеціальністю І 10 «Соціальна робота та консультування»; упровадженні тематики щодо формування академічної доброчесності у програму роботи семінарів для наставників академічних груп та «Школи педагогічної майстерності»; створенні рубрики «Академічна доброчесність» на вебресурсі Національного університету біоресурсів і природокористування України (<https://nubip.edu.ua/akademichna-dobrochesnist-16>).

Матеріали дослідження, його положення та висновки можуть бути використані під час розроблення освітньо-професійних програм, складання каталогу вибіркових дисциплін, написання підручників і навчальних посібників, розроблення навчально-методичних комплексів та дистанційних курсів, а також у професійній діяльності науково-педагогічних працівників.

Результати дослідження впроваджено в роботу закладів вищої освіти України: Національний університет біоресурсів і природокористування України (акт № 1227-19-1/2026 від 09.01.2026 р.), Університет Григорія Сковороди в Переяславі (довідка № 1776 від 10.12.2025 р.), Чорноморський національний університет імені Петра Могили (довідка № 02-05/18 від 29.01.2026 р.), Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (довідка № 01-12/56 від 19.01.2026 р.), Чернівецький торговельно-економічний інститут Державного торговельно-економічного університету (довідка № 17/01-01 від 19.01.2026 р.), Заклад вищої освіти «Львівський університет бізнесу та права» (довідка № 12 від 14.01.2026 р.).

Особистий внесок здобувача. Усі результати, отримані в ході виконання дослідження та представлені в дисертаційній роботі, здобуті авторкою самостійно. У наукових працях, опублікованих у співавторстві, здобувачці належить такий доробок: у монографії [1] розглянуто формування культури доброчесності, що позитивно впливає на міжнародний імідж держави та сприяє зміцненню довіри до національної системи освіти; у розвідці [6] проаналізовано особливості надання освітніх послуг на вітчизняному ринку праці; у праці [7] опрацьовано результати дослідження та їхнє текстуальне оформлення щодо формування академічної доброчесності здобувачів спеціальності «Соціальна робота»; у дослідженні [24] проаналізовано чинники взаємодії ринку праці та ринку освітніх послуг в умовах трансформації суспільства та переходу країни на євроінтеграційний шлях розвитку; у роботі [25] розглянуто сучасні фактори екологічної безпеки в освіті, що зумовлені процесами глобалізації; у праці [26] обґрунтовано академічну доброчесність як один з основних освітніх критеріїв процесу забезпечення якості вищої освіти; у доробку [27] розглянуто концепції цифровізації освітніх ресурсів і запропоновано виокремлення якості освіти як однієї з провідних рис цифрової

освіти; у розвідці [28] обґрунтовано добросесність як підґрунтя забезпечення якості вищої освіти; у дослідженні [29] розкрито питання забезпечення якості вищої освіти в контексті глобального простору; у праці [41] представлено теоретичний аналіз й узагальнення проблеми якості вищої освіти та дотримання принципів академічної добросесності; у посібнику [49] систематизовано та розкрито методику написання, оформлення і захисту курсової роботи.

Апробація результатів дослідження. Основні положення, ідеї, результати дослідження апробовано під час наукових заходів різного формату: *міжнародних* – «Розвиток сучасної освіти: теорія, практика, інновації» (Київ, 2015); «Розвиток сучасної освіти: практика, інновації» (Київ, 2016); «Людина, суспільство, держава у філософському дискурсі: історія і сучасність» (Київ, 2017); «Інклюзивний розвиток національної економіки: глобальні тенденції, можливості України» (Київ, 2017); «Соціокультурні та комунікативні аспекти функціонування мовних одиниць» (Київ, 2018); «Якість вищої освіти: українська національна та європейські практики» (Київ, 2018); «Теорія і практика сучасної психології: реалії й перспективи» (Київ, 2019); «Україна–Польща: стратегічне партнерство в системі геополітичних координат» (Київ, 2020); «Новачі і традиції перекладу: українські студії в європейському вимірі» (Київ, 2020); «Україна між Сходом і Заходом: проблеми і перспективи міжкультурної комунікації» (Київ, 2021); «Відносини між Україною і НАТО на сучасному етапі: досягнення та виклики» (Київ, 2022); «Духовний код української ідентичності у вимірі міжкультурної комунікації» (Київ, 2022); «Продовольча та екологічна безпека в умовах війни та повсюдної відбудови: виклики для України та світу» (Київ, 2023); «Сучасні соціокультурні трансформації: медіа, мова, комунікація» (Київ, 2024); «Розвиток лідерського потенціалу жінок в академічному середовищі: міжнародний досвід для потреб розбудови України» (Київ, 2024); «Сучасні соціокультурні трансформації: медіа, мова, комунікація» (Київ, 2024); «Міжнародна і міжкультурна комунікація у формуванні іміджу України: стратегії розвитку» (Київ, 2025); «Українська дипломатія: становлення, розвиток та перспективи» (Київ, 2025); *всеукраїнська* – «Психологія особистості й суспільства у вимірах війни та миру» (Київ, 2025); *університетському науково-практичному семінарі* «IV Кантівські читання» (Київ, 2024).

Результати дисертаційного дослідження обговорювалися на наукових семінарах та засіданнях кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України упродовж 2023-2025 рр.

Матеріали кандидатської дисертації на тему «Цивільно-правова охорона ділової репутації юридичної особи» (спеціальність 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право), що захищена 2012 року, у тексті докторського дослідження не використано.

Публікації. Основні положення, ідеї, результати дослідження опубліковано в 49 науковій і навчально-методичній публікаціях (із них 38 – одноосібні): 1 монографія у співавторстві в закордонному виданні; 22 статті у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України; 6 статей у періодичних виданнях, що індексуються у наукометричних базах даних Web of Science і Scopus;

19 публікацій, що засвідчує апробацію матеріалів дисертації на науково-практичних конференціях; 1 праця, що додатково відображає результати науково-педагогічного дослідження.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, що налічує 617 найменувань (із них 230 – іноземною мовою), а також 6 додатків. Загальний обсяг дослідження становить 539 сторінок. Основний текст викладений на 419 сторінках. Дисертація містить 42 таблиці та 14 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність наукової проблеми, вказано на її зв'язок із науковими темами, представлено мету і завдання, визначено об'єкт і предмет дослідження, аргументовано концепцію дослідження, сформульовано гіпотезу, схарактеризовано методи наукового пошуку, презентовано наукову новизну, теоретичне й практичне значення одержаних результатів, викладено відомості про впровадження й апробацію результатів наукового дослідження, а також структуру та обсяг дисертації.

У першому розділі **«Формування академічної доброчесності здобувачів вищої освіти як наукова проблема»** досліджено стан опрацювання проблеми формування академічної доброчесності здобувачів вищої освіти; з'ясовано особливості формування академічної доброчесності здобувачів вищої освіти як предмета наукових розвідок; витлумачено сутність ключових понять дослідження; проаналізовано впровадження принципів академічної доброчесності у сфері вищої освіти України.

Встановлено, що культура академічної доброчесності студентів є важливим чинником формування відповідальності, чесності та критичного мислення, що визначає її значущу роль у забезпеченні якості освітнього процесу, у якому ключовими складниками є: повага до авторського права, самостійність у навчальній діяльності, доброчесність у міжособистісній взаємодії, дотримання встановлених правил, принципів справедливості та колективної етики, усвідомлення студентами своїх прав і обов'язків. Академічна доброчесність передбачає зобов'язання здобувачів вищої освіти дотримуватися вимог об'єктивного оцінювання, самостійно виконувати навчальні та контрольні завдання, коректно використовувати й цитувати наукові джерела у власних роботах, що забезпечує формування відкритого, прозорого та здорового освітнього середовища.

За результатами аналізу наукової літератури, виокремлено чинники, що провокують порушення академічної доброчесності, які умовно поділено на внутрішні (особистісні) та зовнішні (соціально-організаційні). До внутрішніх чинників віднесено низьку мотивацію до навчання, недостатні навички академічного письма та досліджень, дефіцит часу, низький рівень самодисципліни, мотивація уникнення невдачі. До зовнішніх – високе навчальне навантаження,

недосконалість системи оцінювання, відсутність чітких правил і санкцій, низька культура доброчесності в освітньому середовищі, технологічні можливості для шахрайства, соціальний тиск.

Встановлено, що етичні принципи, визначені Радою Європи, становлять важливу основу формування культури академічної доброчесності у закладах вищої освіти. Вони спрямовані на утвердження моральних цінностей, що регулюють взаємодію учасників освітнього процесу та забезпечують розвиток довіри, відповідальності й справедливості в академічному середовищі. Особливе значення серед них мають принципи чесності, порядності, прозорості, поваги до інших, підзвітності та справедливості, які визначають етичні стандарти освітньої й наукової діяльності. Важливою умовою формування академічної доброчесності є відданість усіх учасників освітнього процесу моральним принципам та неприйняття будь-яких проявів недоброчесної поведінки. Принцип прозорості забезпечує відкритість правил, процедур і механізмів функціонування закладу вищої освіти, що сприяє підвищенню довіри та відповідальності учасників освітнього процесу. Принцип рівності та соціальної справедливості гарантує рівний доступ до освіти й недопущення дискримінації незалежно від соціальних, етнічних, релігійних чи інших ознак. Принцип демократичного управління передбачає залучення всіх учасників освітнього процесу до прийняття рішень і відповідальне виконання управлінських функцій. Для студентів соціономічних спеціальностей особливого значення набувають принципи поваги до інших, довіри та відповідальності, оскільки їхня майбутня професійна діяльність безпосередньо пов'язана з міжособистісною взаємодією. Сукупність зазначених принципів створює ціннісне підґрунтя для формування академічної доброчесності, розвитку професійної етики та становлення морально відповідальної особистості майбутнього фахівця.

Обґрунтовано, що забезпечення ефективного впровадження принципів академічної доброчесності в закладах вищої освіти потребує системного моніторингу та оцінювання результативності відповідних управлінських і педагогічних рішень. У цьому контексті ключову роль відіграє взаємодія національної та внутрішньої систем оцінювання, що спрямовані на моніторинг академічної доброчесності, виявлення ризиків і вдосконалення механізмів забезпечення якості освіти. Узгодженість цих систем формує сталу культуру доброчесності, підвищує довіру до наукових результатів та гарантує відповідність українських ЗВО європейським стандартам. Зокрема, національна система забезпечує уніфікацію підходів та гармонізацію вітчизняної практики з міжнародними вимогами, а внутрішня система кожного закладу освіти дозволяє безпосередньо впливати на освітній процес, зміцнюючи інституційну спроможність та відповідальність наукової спільноти. Суттєвий вплив на формування культури академічної доброчесності здобувачів у закладах вищої освіти мають підходи та вимоги Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти. У межах акредитації освітніх програм внутрішня система забезпечення якості передбачає регулярний моніторинг та впровадження

комплексу заходів щодо формування академічної культури та запобігання проявам недоброчесності.

На підставі аналізу наукових джерел узагальнено ключові виклики у формуванні культури академічної доброчесності в освітньому середовищі. До них віднесено: недостатню обізнаність здобувачів освіти щодо сутності та принципів академічної доброчесності; поширеність соціальних установок, за яких досягнення навчальних результатів ставиться вище за дотримання етичних норм; недосконалість механізмів інституційного контролю, зокрема систем перевірки на плагіат; недостатню участь і послідовність науково-педагогічних працівників у впровадженні принципів доброчесності; низький рівень навчальної мотивації студентів; розширення можливостей академічного шахрайства в умовах цифровізації освітнього процесу; виклики, пов'язані з використанням технологій штучного інтелекту в освітньому процесі; обмежену управлінську та нормативну підтримку з боку адміністрації закладу вищої освіти. Подолання зазначених викликів потребує системного підходу, що передбачає узгоджену взаємодію всіх учасників освітнього процесу та послідовну реалізацію політики академічної доброчесності.

У другому розділі **«Методологічні засади формування академічної доброчесності у здобувачів вищої освіти»** схарактеризовано методологічні засади формування академічної доброчесності, з'ясовано її багатовимірну природу через взаємозв'язок етичних, нормативно-правових і педагогічних аспектів та обґрунтовано авторську концепцію формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей.

Методологія формування академічної доброчесності здобувачів вищої освіти базується на поєднанні загальнонаукових (системний, діяльнісний, аксіологічний, компетентнісний) і конкретно-наукових (особистісно орієнтований, середовищний, деонтологічний) підходів: системного – для розгляду академічної доброчесності як цілісного феномену, його практична реалізація в закладах освіти забезпечує системність і послідовність освітнього процесу, сприяє зростанню рівня академічної культури, запобігання проявам академічної недоброчесності та утвердженню академічної доброчесності як провідної цінності сучасної освіти і науки; діяльнісного – для вивчення особливостей реалізації принципів академічної доброчесності у навчальній та професійно орієнтованій діяльності; аксіологічного – для обґрунтування ціннісних засад академічної доброчесної поведінки; компетентнісного – дає змогу визначити її як важливу складову професійної компетентності майбутнього фахівця; особистісно орієнтованого – для врахування індивідуальних особливостей, мотивації та ціннісних орієнтацій здобувачів освіти у процесі формування академічної доброчесності; середовищного – для аналізу впливу освітнього середовища закладу вищої освіти на утвердження принципів академічної доброчесності; деонтологічного – для обґрунтування морально-етичних основ академічної та майбутньої професійної діяльності здобувачів вищої освіти. Сукупність зазначених підходів забезпечує комплексне розуміння академічної доброчесності як інтегративної особистісної й професійної характеристики.

Проаналізовано формування академічної доброчесності як складової академічної культури крізь призму її реалізації на індивідуальному, колективному та інституційному рівнях, що засвідчує наявність специфічних особливостей кожного з них. Установлено їхню спільну визначальну рису – процес не є спонтанним і не може зводитися до декларативного проголошення норм, адже передбачає цілеспрямовану організацію, системний педагогічний вплив та послідовну інтеграцію цінностей доброчесності в освітнє й наукове середовище. У зв'язку з цим проблема формування академічної доброчесності закономірно постає як методологічно зумовлена, що потребує чітко окреслених теоретичних засад і концептуально обґрунтованих підходів до її реалізації.

У контексті академічної доброчесності проведено аналіз методологічних положень В. Сухомлинського, П. Фрейре та Л. Кольберга й обґрунтовано формування академічної доброчесності як ціннісно-виховного процесу (В. Сухомлинський), як критично-свідомого вибору і практики свободи (П. Фрейре), як результату морального розвитку й автономізації особистості (Л. Кольберг). Зазначені положення визначають методологічну основу для розгляду академічної доброчесності не лише як нормативної вимоги, а як інтегральної ознаки зрілої особистості та відповідальної академічної спільноти.

Встановлено, що академічна доброчесність в Україні функціонує на двох рівнях: перший – теоретичний, який об'єднує етичні та правові засади академічної доброчесності; другий – практичний, що реалізується в інструментальному напрямі та охоплює освітні й виховні методики, педагогічні технології формування академічної доброчесності у здобувачів вищої освіти. Виділено три взаємопов'язані напрями: етичний, інструментальний і нормативно-правовий.

Етичний напрям у формуванні академічної доброчесності базується на розумінні доброчесності як внутрішньої моральної якості особистості та передбачає її становлення через усвідомлене прийняття й практичну реалізацію етичних цінностей. У цьому контексті академічна доброчесність постає як вияв сформованих чеснот – відповідальності, справедливості, поваги до істини, довіри й гідності. Саме таке розуміння зумовило звернення до традиції етики чеснот, репрезентованої у працях Дж. Ролза, О. Гьофе, А. Макінтайра, Ю. Габермаса та К.-О. Апеля, які наголошували на значенні моральних практик і внутрішньої мотивації суб'єкта. У такій інтерпретації академічна доброчесність постає як результат внутрішнього прийняття моральних принципів, а не лише зовнішнього нормативного регулювання. В освітньому просторі це означає орієнтацію на виховання ціннісних переконань, розвиток культури академічної спільноти та формування стійких моральних установок, що спонукають до чесно поведінки незалежно від зовнішнього контролю.

Обґрунтовано, що етичний аспект формування академічної доброчесності ґрунтується на розумінні чесності в освітній та науковій діяльності не лише як вимоги нормативних документів, а як фундаментальної моральної цінності особистості. Такий підхід передбачає трансформацію зовнішніх механізмів контролю у внутрішню мотивацію здобувача освіти дотримуватися ключових цінностей: чесності, довіри, справедливості, поваги, відповідальності та мужності.

Основне у цьому процесі – не страх перед санкціями, а усвідомлення того, що академічна гідність є невід’ємною складовою професійної ідентичності майбутнього фахівця.

Етичний напрям передбачає комплексне впровадження системної виховної діяльності, що ґрунтується на формуванні цілісного етичного середовища в університетському просторі, у межах якого дотримання норм академічної доброчесності постає як інституційна цінність. Особлива роль у цьому процесі належить науково-педагогічним працівникам, які через власну професійну поведінку та комунікативні практики репрезентують стандарти етичної відповідальності й доброчесності. Важливим структурним компонентом зазначеної методології є застосування інтерактивних освітніх технологій, що сприяє розвитку критичного мислення, рефлексивних умінь і здатності до аргументованого прийняття рішень у ситуаціях інтелектуального вибору. У такий спосіб етичне виховання інтегрується в освітній процес як невід’ємна складова професійної підготовки здобувачів вищої освіти.

Встановлено, що етична спрямованість освітнього процесу виступає ключовим чинником забезпечення якості вищої освіти. Її значущість зумовлена тим, що вона орієнтує освітній процес не лише на формування професійних компетентностей, а на розвиток цілісної особистості з високим рівнем моральної культури. Реалізація зазначеного аспекту набуває ефективності за умови консолідації та синергії зусиль усіх суб’єктів освітнього процесу і визначальним при цьому є утвердження принципів академічної доброчесності, партнерської взаємодії та взаємної відповідальності, що створює підґрунтя для сталого розвитку інституцій вищої освіти й підвищення їхньої суспільної довіри.

Поєднання етичного та інструментального аспектів до формування академічної доброчесності створює цілісну модель, у межах якої академічна доброчесність постає не лише як вимога законодавства й інституційної політики, а як усвідомлена цінність, що визначає культуру освітнього й наукового середовища. Інструментальний напрям виконує роль проміжної ланки між методологічними засадами та методикою формування академічної доброчесності, забезпечуючи практичну реалізацію теоретичних положень через упровадження принципів сучасної ціннісної освіти – гуманізації, антропологізації, проблематизації, індивідуалізації, діалогізації та партнерства.

Доведено, що інструментальний аспект формування академічної доброчесності ґрунтується на раціонально-організаційній логіці, відповідно до якої доброчесність розглядається як результат цілеспрямованого впливу через нормативні, інституційні, технологічні та санкційні механізми, що забезпечує чіткість регламентації, а також можливість контролю і вимірювання результатів. У цій парадигмі акцент зміщується на технологізацію процедур через стандартизовані регламенти та інтеграцію цифрових засобів контролю. Академічна доброчесність у цьому аспекті формується як сукупність прикладних компетентностей, що забезпечує передбачувану поведінку здобувачів та мінімізує ризики порушень через чіткі процедурні орієнтири. Поєднання інструментальної логіки з ціннісно-орієнтованими методами формує цілісну методологічну основу,

яка не лише обмежує прояви академічного шахрайства, а стимулює розвиток критичного мислення і професійної автономії.

Нормативно-правовий аспект формування академічної доброчесності ґрунтується на системному впорядкуванні нормативно-правової бази, що регулює освітню й наукову діяльність. Визначальним етапом стало ухвалення Закону України «Про академічну доброчесність», що сформувало належний правовий фундамент для утвердження етичних стандартів і підвищення якості вищої освіти. Методологія правового забезпечення передбачає не лише реалізацію загальнодержавних нормативних актів, а розвиток локального нормотворення у закладах вищої освіти, які розробляють власні положення, кодекси честі та процедури реагування на порушення академічної доброчесності.

Обґрунтовано, що нормативно-правовий напрям є завершальним етапом формування культури академічної доброчесності, оскільки саме він трансформує етичні стандарти у формально обов'язкові правила поведінки, забезпечені механізмами контролю та юридичної відповідальності. Подальший розвиток цього напрямку передбачає вдосконалення процедурних гарантій захисту прав усіх учасників освітнього процесу та адаптацію законодавства до новітніх викликів, зокрема пов'язаних із використанням систем штучного інтелекту, що уможливить забезпечення сталої довіри до результатів академічної діяльності в сучасному суспільстві.

Авторська концепція формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей базована на інтеграції системного, діяльнісного, аксіологічного, компетентнісного, особистісно орієнтованого, середовищного та деонтологічного підходів і ґрунтується на розумінні академічної доброчесності як інтегративної особистісно-професійної якості майбутнього фахівця. Концепція виходить із положення, що формування академічної доброчесності є цілеспрямованим, поетапно організованим педагогічним процесом, спрямованим не лише на засвоєння норм академічної поведінки, а передусім на розвиток цінностей чесності, відповідальності, справедливості, поваги до інтелектуальної праці та готовності до етичної професійної взаємодії. Її методологічне підґрунтя враховує специфіку соціономічних спеціальностей, професійна діяльність яких здійснюється у системі «людина – людина» і потребує високого рівня моральної культури, професійної відповідальності та доброчесної поведінки як основи майбутньої професійної діяльності.

У третьому розділі «**Формування академічної доброчесності здобувачів вищої освіти у порівняльно-педагогічному дискурсі**» проаналізовано вітчизняний та закордонний досвід формування академічної доброчесності здобувачів вищої освіти.

Проведений аналіз вітчизняного досвіду засвідчує, що академічна доброчесність студентів в Україні формується на базі нормативно-правових та інституційних передумов. Нормативно-правові акти стимулюють заклади вищої освіти розробляти внутрішні політики, кодекси честі та процедури реагування на порушення. Ефективність формування культури доброчесності забезпечується поєднанням превентивних, освітніх і контрольних заходів та активною участю

адміністрації, викладачів і здобувачів освіти. Досвід свідчить про поступовий перехід від формального декларування принципів академічної доброчесності до їх реальної інтеграції в освітню практику. Заклади вищої освіти активно впроваджують кодекси честі, механізми запобігання порушенням, освітні програми з етики й наукової діяльності, що сприяє формуванню академічної культури.

Наголошено, що сучасні виклики для України, пов'язані з поширенням цифрових технологій і генеративного штучного інтелекту, відкривають нові ризики порушень академічної доброчесності. Адаптація національної системи до цих змін триває, проте потребує розробки методичних рекомендацій, інструментів моніторингу та стандартизованих процедур на рівні закладів вищої освіти та держави загалом.

Встановлено, що політика впровадження академічної доброчесності у закладах вищої освіти Великої Британії характеризується системністю, чіткою нормативною регламентацією, високим рівнем інституційної відповідальності та ґрунтується на загальнонаціональних рекомендаціях і стандартах якості вищої освіти, забезпечуючи автономію університетів у розробленні власних кодексів честі, процедур запобігання порушенням і механізмів реагування на випадки академічної недоброчесності, що сприяє формуванню єдиного ціннісного простору академічної культури при збереженні інституційної гнучкості. Особливістю британської моделі є превентивна спрямованість політики академічної доброчесності, що реалізується через систематичну освітню та інформаційну роботу зі здобувачами вищої освіти і викладацьким складом. Значна увага приділяється розвитку академічного письма, навичок коректного цитування, дослідницької етики та усвідомленню особистої відповідальності за результати навчальної і наукової діяльності. У результаті акцент переноситься з каральних механізмів на формування внутрішньої мотивації до доброчесної поведінки. Ефективність політики забезпечується прозорими та справедливими процедурами розгляду випадків порушення академічної доброчесності, які базуються на принципах пропорційності, неупередженості та дотримання прав усіх учасників освітнього процесу.

З'ясовано, що політика впровадження академічної доброчесності у закладах вищої освіти Великої Британії демонструє ефективну модель інтеграції етичних цінностей, освітніх практик, управлінських механізмів та сприяє сталому розвитку академічної культури, зміцненню довіри до результатів навчання та наукових досліджень, а також може слугувати релевантним орієнтиром для вдосконалення політик академічної доброчесності в системах вищої освіти інших країн, зокрема України.

Обґрунтовано, що особливістю американської моделі є чітка нормативна регламентація принципів академічної доброчесності через кодекси честі, внутрішні регламенти та процедури розгляду порушень, що визначають права й обов'язки здобувачів освіти та викладачів, види академічних порушень і відповідальність за них, а також гарантують прозорість і справедливість дисциплінарних процедур. Залучення студентів до розроблення й дотримання кодексів честі сприяє

формуванню відповідального ставлення до етичних норм навчання та наукової діяльності. Суттєву роль у забезпеченні академічної доброчесності в університетах США відіграють превентивні та освітні заходи, спрямовані на формування етичної свідомості учасників освітнього процесу, де значна увага приділяється інформуванню студентів про правила академічної доброчесності, навчання академічному письму, коректному цитуванню та запобіганню плагіату. Акцент робиться не лише на контролі та санкціях, а на вихованні внутрішньої мотивації дотримуватися академічних стандартів. Досвід закладів вищої освіти США засвідчує ефективність комплексного підходу до дотримання норм академічної доброчесності, що поєднує чітке нормативне забезпечення, інституційну підтримку та ціннісно-орієнтоване виховання. Така модель сприяє формуванню стійкої культури академічної чесності, підвищує якість освіти й наукових досліджень та може бути адаптована з урахуванням національних особливостей систем вищої освіти інших країн.

Доведено, що реалізація академічної доброчесності у закладах вищої освіти країн Європейського Союзу має системний, інституційно закріплений характер та ґрунтується на поєднанні нормативно-правового регулювання, чітко визначених етичних стандартів і внутрішніх університетських політик, які поширюються на всіх учасників освітнього й наукового процесу. Академічна доброчесність у європейських університетах розглядається не лише як сукупність правил, а як базова цінність академічної культури, що забезпечує довіру до результатів навчання і наукових досліджень. Досвід європейських університетів засвідчує ефективність багаторівневої системи забезпечення, контролю академічної доброчесності та поєднує внутрішні механізми саморегуляції закладів вищої освіти з діяльністю національних і наднаціональних інституцій, що здійснюють моніторинг якості освіти. При цьому пріоритет надається прозорим процедурам розгляду порушень, дотриманню принципів справедливості та пропорційності санкцій, а також забезпеченню академічних прав усіх учасників освітнього процесу.

Наголошено, що реалізація академічної доброчесності у закладах вищої освіти країн Європейського Союзу сприяє формуванню сталої культури довіри, відповідальності та професійної етики. Європейський підхід демонструє, що ефективно впровадження принципів доброчесності можливе за умови інтеграції етичних цінностей у стратегію розвитку університетів, активної участі академічної спільноти та безперервного вдосконалення освітніх практик, що є важливим орієнтиром для модернізації системи вищої освіти та адаптації кращих європейських практик в інших країнах.

Проведений порівняльний аналіз досвіду формування академічної доброчесності здобувачів вищої освіти в Україні, Великій Британії, США та країнах Європейського Союзу засвідчує як спільність стратегічних орієнтирів, так і відмінності в механізмах реалізації відповідної політики. Виокремлено кілька ключових тенденцій: формалізація принципів академічної доброчесності як невід'ємного елементу системи гарантування якості вищої освіти; переорієнтація на запобіжний підхід, спрямований на утвердження культури доброчесності;

розширення самостійності університетів у визначенні процедур і застосуванні санкцій; узгодження вимог і підходів у межах Європейського простору вищої освіти; пристосування до цифрових трансформацій, зокрема врегулювання використання технологій штучного інтелекту.

Доведено, що Україна формує системний правовий підхід до академічної доброчесності, що впроваджується на законодавчому рівні з чіткими нормами; Велика Британія має розгалужену систему інституційних політик і загальний професійний стандарт, але без єдиного закону – секторні стандарти сприяють високому рівню підтримки доброчесності; США практикують модульний підхід на рівні закладів, акцентуючи увагу на освіті студентів, структурних механізмах і профілактиці; ЄС координує через міжнародні проекти та мережі обмін досвідом, прагнучи забезпечити спільні практики між державами-членами Європейського простору вищої освіти.

Обґрунтовано, що для України перспективним є поєднання нормативної чіткості з посиленням освітньо-превентивної складової, розвитком центрів академічного письма та інтеграцією європейських практик. Досвід Великої Британії, США та ЄС демонструє, що формування академічної доброчесності є довготривалим процесом, який потребує не лише регулятивних механізмів, а системної роботи зі студентською спільнотою. Ефективна модель забезпечення академічної доброчесності поєднує правове регулювання, автономію закладів освіти, освітньо-превентивні заходи та формування внутрішньої культури відповідальності як невід’ємної частини професійної підготовки фахівців.

У четвертому розділі **«Методичні засади формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей»** обґрунтовано педагогічну систему формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей, змодельовано процес її реалізації; виокремлено й аргументовано педагогічні умови формування академічної доброчесності.

Педагогічна система формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей структурно представлена концептуально-цільовою, змістово-організаційною, процесуально-методичною та діагностично-результативною підсистемами (рис. 1).

Концептуально-цільова підсистема педагогічної системи формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей відображає мету, завдання, основні концептуальні положення та методологічні підходи до організації досліджуваного процесу. Метою підсистеми є формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей як інтегрованої особистісно-професійної характеристики, що визначає здатність до етичної, відповідальної та академічно доброчесної поведінки у навчальній і майбутній професійній діяльності. Завдання підсистеми передбачають формування ціннісного ставлення до принципів академічної доброчесності, розвиток навичок академічно відповідальної поведінки, інтеграцію етичних норм у професійну підготовку та створення академічно доброчесного освітнього середовища. Основними концептуальними положеннями є розуміння академічної доброчесності як цілісного ціннісно-нормативного феномену, взаємозв’язок

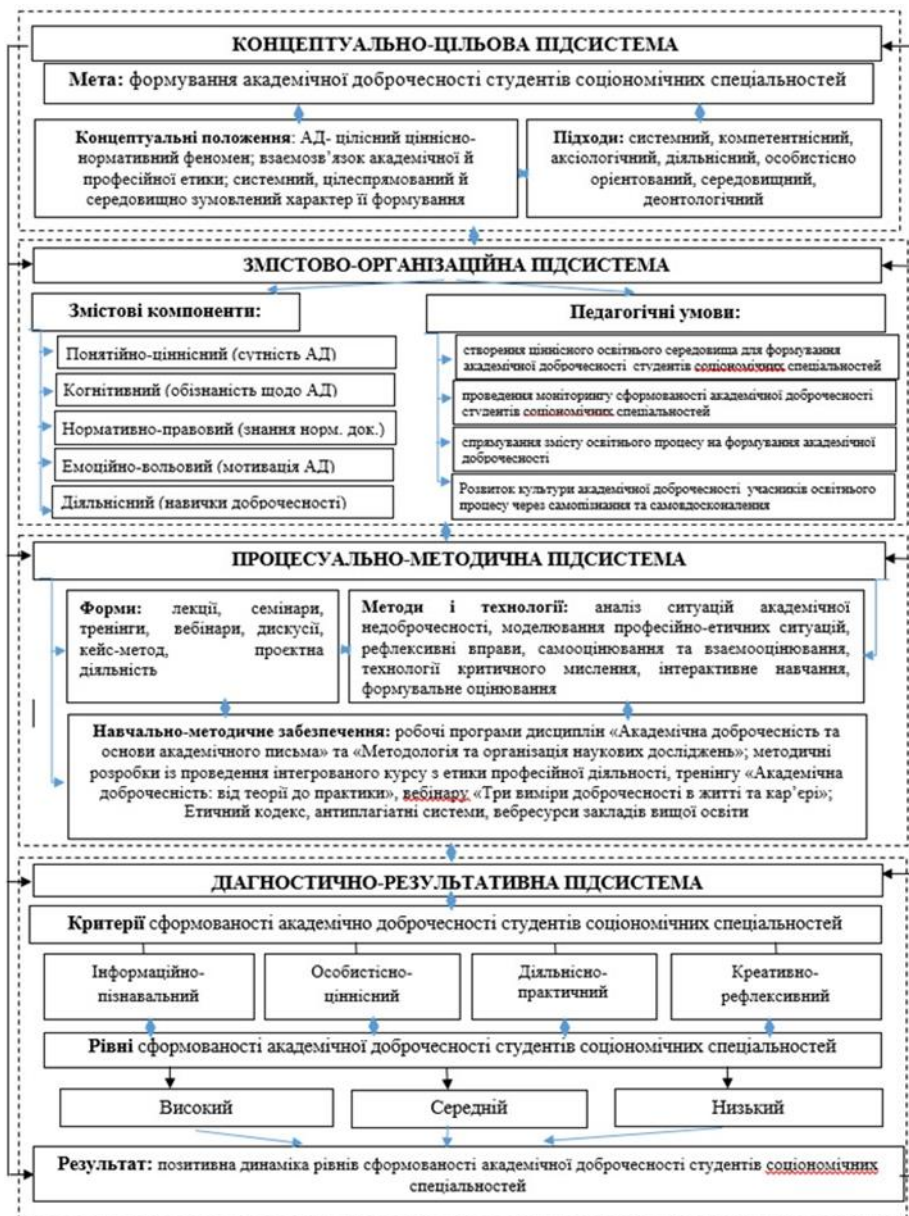

Рисунок 1 – Модель педагогічної системи формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей

академічної й професійної етики, а також необхідність системного, цілеспрямованого й середовищно зумовленого характеру її формування у здобувачів вищої освіти. Методологічну основу підсистеми становлять системний, діяльнісний, аксіологічний, компетентнісний, особистісно орієнтований, середовищний і деонтологічний підходи.

Змістово-організаційна підсистема педагогічної системи формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей визначає зміст, структурні компоненти, педагогічні умови та особливості організації освітнього процесу, спрямованого на формування культури академічної доброчесності здобувачів вищої освіти. Змістовий аспект педагогічної системи формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей визначає сукупність знань, цінностей, норм, способів діяльності та особистісних якостей, необхідних для становлення академічно й професійно доброчесної поведінки майбутніх фахівців соціономічної сфери. Його структура зумовлена специфікою соціономічних професій, професійна діяльність яких ґрунтується на міжособистісній взаємодії, моральній відповідальності, дотриманні етичних норм, роботі з людьми та прийнятті соціально значущих рішень. Змістовий аспект охоплює понятійно-ціннісний, нормативно-правовий, когнітивний, діяльнісний та емоційно-вольовий (психологічний) компоненти формування академічної доброчесності. Понятійно-ціннісний компонент спрямований на формування у студентів розуміння сутності академічної доброчесності, її принципів і значення для особистісного та професійного розвитку. Для студентів соціономічних спеціальностей чесність виступає не лише вимогою освітнього процесу, а й основою професійної етики, довіри та відповідальності у взаємодії з людьми. Усвідомлення значущості чесності, справедливості, відповідальності та поваги сприяє формуванню внутрішніх моральних орієнтирів і професійної доброчесності майбутніх фахівців. Нормативно-правовий компонент передбачає ознайомлення студентів із законодавчими та інституційними документами, що регламентують принципи академічної доброчесності. Його зміст спрямований на формування правової культури, усвідомлення відповідальності за результати інтелектуальної праці та здатності діяти відповідно до встановлених етичних і правових норм. Для студентів соціономічних спеціальностей це має особливе значення, оскільки їхня професійна діяльність потребує дотримання високих моральних і правових стандартів у роботі з різними соціальними групами та інституціями. Когнітивний компонент забезпечує формування обізнаності щодо сутності академічної доброчесності, видів її порушень та їх наслідків, а також розвиток умінь ідентифікувати та уникати недоброчесної поведінки. Особливого значення набуває засвоєння понять «плагіат», «фальсифікація», «фабрикація даних», «самоплагіат», «списування», а також формування навичок критичного аналізу інформації, роботи з джерелами та дотримання авторського права. Для студентів соціономічних спеціальностей когнітивний аспект є важливим підґрунтям професійної відповідальності, оскільки здатність критично оцінювати інформацію та приймати обґрунтовані рішення є необхідною умовою майбутньої професійної діяльності. Діяльнісний компонент спрямований на розвиток практичних навичок академічно

доброчесної поведінки, зокрема академічного письма, дотримання правил цитування, самостійного виконання навчальних завдань, участі у наукових дослідженнях із дотриманням етичних вимог та створення портфоліо доброчесної діяльності. Реалізація цього аспекту забезпечує набуття студентами досвіду практичного застосування принципів академічної доброчесності в освітній і науковій діяльності. Для майбутніх фахівців соціономічної сфери це створює основу для розвитку професійної етики, відповідального ставлення до результатів власної діяльності та готовності діяти чесно у складних професійних ситуаціях. Емоційно-вольовий (психологічний) компонент пов'язаний із формуванням внутрішньої мотивації до доброчесної поведінки, здатності чинити опір проявам академічної недоброчесності та розвитку відповідального ставлення до власних дій. Його значення зумовлене тим, що академічна доброчесність є не лише нормативною вимогою, а проявом моральної свідомості, етичних почуттів і вольової саморегуляції особистості. Для студентів соціономічних спеціальностей розвиток моральних почуттів, відповідальності, самоконтролю та здатності приймати етичні рішення має особливе значення, оскільки їхня майбутня професійна діяльність безпосередньо пов'язана з роботою з людьми та необхідністю дотримання гуманістичних цінностей.

Організаційний аспект підсистеми ґрунтується на реалізації педагогічних умов, виокремлених за результатами аналізу наукової літератури та експертного оцінювання, а саме: спрямування змісту освітнього процесу на формування академічної доброчесності як основи професійної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей; проведення моніторингу сформованості академічної доброчесності студентів на основі створення інституту позаштатних інспекторів з доброчесності як механізму консультативного супроводу та популяризації культури академічної доброчесності; створення ціннісного освітнього середовища для формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей; розвиток культури академічної доброчесності учасників освітнього процесу через самопізнання та самовдосконалення. Реалізація змістово-організаційної підсистеми забезпечує інтеграцію принципів академічної доброчесності у професійну підготовку майбутніх фахівців соціономічної сфери та сприяє формуванню їхньої професійно-етичної готовності до майбутньої діяльності.

Процесуально-методична підсистема педагогічної системи формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей визначає форми, методи, педагогічні технології, засоби та етапи реалізації процесу формування культури академічної доброчесності у здобувачів вищої освіти. Процесуальний аспект підсистеми передбачає поетапну організацію освітнього процесу, спрямованого на формування ціннісного ставлення до академічної доброчесності, розвиток навичок академічно відповідальної поведінки та інтеграцію етичних норм у навчальну й майбутню професійну діяльність студентів соціономічних спеціальностей. Методичний аспект підсистеми охоплює використання комплексу традиційних та інтерактивних форм і методів навчання, зокрема проблемних лекцій, тренінгів, дискусій, аналізу ситуацій академічної

недоброчесності, кейс-методу, проектної діяльності, рефлексивних вправ, моделювання професійно-етичних ситуацій, самооцінювання та взаємооцінювання. Важливе значення у реалізації підсистеми мають педагогічні технології розвитку критичного мислення, інтерактивного та рефлексивного навчання, технології формульованого оцінювання, а також використання цифрових ресурсів і засобів навчально-методичного супроводу формування академічної доброчесності. У межах реалізації процесуально-методичної підсистеми підготовлено й упроваджено в освітній процес закладів вищої освіти навчально-методичне забезпечення, що передбачає введення до навчальних планів дисциплін «Академічна доброчесність та основи академічного письма» і «Методологія та організація наукових досліджень»; включення тематики формування академічної доброчесності до програм семінарів для наставників академічних груп та «Школи педагогічної майстерності»; створення рубрик «Академічна доброчесність» на вебресурсах закладів вищої освіти з розміщенням нормативних документів («Положення про академічну доброчесність», «Положення про порядок перевірки робіт на наявність плагіату», «Етичний кодекс»); розроблення інтегрованих курсів з етики професійної діяльності, тренінгу з попередження академічного плагіату «Академічна доброчесність: від теорії до практики», вебінарів (наприклад, «Три виміри доброчесності в житті та кар'єрі»), а також семінарів із розвитку критичного мислення та відповідальності за власну траєкторію професійного розвитку.

Діагностично-результативна підсистема педагогічної системи формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей забезпечує оцінювання та визначення результативності процесу формування культури академічної доброчесності у здобувачів вищої освіти. Підсистема спрямована на виявлення динаміки сформованості академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей, аналіз ефективності впроваджених педагогічних умов, форм, методів і засобів навчально-методичного забезпечення, а також коригування окремих компонентів педагогічної системи відповідно до отриманих результатів. Діагностичну основу підсистеми становлять розроблені критерії сформованості академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей: інформаційно-пізнавальний, особистісно-ціннісний, діяльнісно-практичний і креативно-рефлексивний. Інформаційно-пізнавальний критерій передбачає оцінювання рівня засвоєння знань про сутність академічної доброчесності, законодавчі та нормативні засади її забезпечення, осмислення значення академічної доброчесності для професійної підготовки та сформованості мотивації до поглиблення обізнаності у цій сфері. Особистісно-ціннісний критерій характеризує усвідомлення студентами значущості академічної доброчесності для майбутньої професійної діяльності, ціннісну спрямованість освітніх інтересів, готовність до особистісного сприйняття принципів академічної доброчесності та вияв зацікавленості у їх дотриманні. Діяльнісно-практичний критерій відображає здатність студентів застосовувати набуті знання щодо академічної доброчесності в освітній діяльності, виявляти орієнтоване на доброчесність ставлення до учасників освітнього процесу, активність у вивченні проблем академічної доброчесності та

здатність до самопідготовки у процесі її формування. Креативно-рефлексивний критерій охоплює здатність до аналізу власної поведінки щодо дотримання принципів академічної доброчесності, оцінювання потенціалу академічної доброчесності в освітньому процесі, креативного осмислення її глибинного змісту, прогнозування наслідків недотримання академічної доброчесності та готовності нести відповідальність за власні дії. Результативність функціонування діагностично-результативної підсистеми визначається позитивною динамікою рівнів сформованості академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей та готовністю здобувачів вищої освіти до етичної й академічно відповідальної професійної діяльності.

У п'ятому розділі **«Результати експериментальної роботи з формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей»** схарактеризовано методику й особливості проведення дослідницько-експериментальної роботи, представлено результати педагогічного експерименту, виконано їх аналіз та інтерпретацію.

Метою дослідницько-експериментальної роботи була перевірка ефективності педагогічної системи формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей.

Дослідницько-експериментальну роботу проведено впродовж 2023 – 2025 рр. на базі закладів вищої освіти України: Національного університету біоресурсів і природокористування України, Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, Університету Григорія Сковороди в Переяславі, Львівського університету бізнесу та права, Чорноморського національного університету імені Петра Могили, Чернівецького торговельно-економічного інституту Державного торговельно-економічного університету та охоплено такі взаємопов'язані етапи науково-педагогічного пошуку: підготовчо-організаційний, основний (констатувальний та формувальний), завершальний. До експерименту залучено 433 особи, із них: 15 викладачів ЗВО (експертів) та 418 студентів – майбутніх фахівців соціономічних спеціальностей, із яких були сформовані контрольна (КГ – 206 студентів) та експериментальна (ЕГ – 212 студентів) групи.

На констатувальному етапі (2023 – 2024 рр.) експерименту визначено критерії, показники та рівні сформованості академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей, здійснено первинну діагностику, сформовано контрольну та експериментальну групи, доведено їх однорідність. Результати констатувального експерименту свідчать, що 102 (49,51 %) студентів КГ та 105 (49,53 %) студентів ЕГ виявили низький рівень; 82 (39,81%) студентів КГ та 84 (39,62%) студентів ЕГ виявили середній рівень і лише 22 (10,68 %) студентів КГ та 23 (10,85 %) студентів ЕГ мали високий рівень сформованості академічної доброчесності.

Упродовж формувального етапу експериментального дослідження (2024 – 2025 рр.) здійснено впровадження педагогічної системи формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей.

На завершальному етапі експерименту (2025 р.) проведено другий діагностичний зріз та перевірено ефективність впроваджуваної педагогічної системи формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей.

Результати дослідницько-експериментальної роботи засвідчили, що згідно з встановленими рівнями сформованості академічної доброчесності, кількість студентів соціономічних спеціальностей, які досягли високого рівня сформованості академічної доброчесності в КГ збільшилася на 2,92% (від 10,68% до 13,60%), а в ЕГ – на 24,06% (від 10,85% до 34,91%).

Кількість студентів соціономічних спеціальностей, які досягли середнього рівня сформованості академічної доброчесності в КГ збільшилася на 4,85% (від 39,81% до 44,66%), а в ЕГ – на 5,66% (від 39,62% до 45,28%).

Найбільш суттєво змінилися показники низького рівня: кількість студентів соціономічних спеціальностей, які мають низький рівень сформованості академічної доброчесності в КГ знизилася тільки на 7,77%, (від 49,51% до 41,74%), в той час як в ЕГ – зменшилася на 29,72% (від 49,53% до 19,81%).

Динаміку зміни рівнів сформованості академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей представлено в таблиці 1.

Таблиця 1 – Динаміка рівнів сформованості академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей

Групи	Етапи експерименту	Рівні сформованості академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей					
		Низький		Середній		Високий	
		Осіб	%	Осіб	%	Осіб	%
КГ (206)	Констатувальний	102	49,51	82	39,81	22	10,68
	Формувальний	86	41,74	92	44,66	28	13,60
ЕГ (212)	Констатувальний	105	49,53	84	39,62	23	10,85
	Формувальний	42	19,81	96	45,28	74	34,91

Ефективність розробленої системи та педагогічних умов формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей підтверджено методами експертного оцінювання. Вірогідність результатів проведеної експериментальної роботи й достовірність експериментальних даних визначені з використанням непараметричного критерію Пірсона χ^2 . Результати формувального етапу експерименту підтвердили правомірність та ефективність розробленої системи, педагогічних умов і науково-методичного забезпечення, послугувавши підставою для висновку, що мети дослідження досягнуто, сформульовані завдання виконані, гіпотеза підтверджена.

ВИСНОВКИ

Узагальнення результатів проведеного дослідження підтвердило вірогідність загальної і часткових гіпотез, засвідчило розв'язання поставлених завдань і вможливило формулювання висновків.

1. На підставі аналізу й узагальнення науково-педагогічних праць із досліджуваної проблеми з'ясовано сутність основних понять. Формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей витлумачено як цілеспрямований, системний і поетапний процес становлення професійно значущих цінностей, етичних установок і моделей поведінки майбутніх фахівців, чия діяльність передбачає безпосередню взаємодію з людьми, що ґрунтуються на принципах чесності, відповідальності, справедливості, поваги та довіри. Аргументовано доведено, що дотримання академічної доброчесності є принципово важливим для підготовки майбутніх фахівців соціономічних професій, оскільки їхня професійна діяльність безпосередньо пов'язана з міжособистісною взаємодією, відповідальністю за інших людей та прийняттям етично виважених рішень. Виявлено, що академічна доброчесність у процесі фахової підготовки формує в здобувачів вищої освіти ціннісні орієнтації, культуру відповідальності, чесності та поваги до норм професійної етики, що є підґрунтям довіри з боку суспільства. Засвоєння принципів чесного навчання і наукової діяльності сприяє розвитку критичного мислення, професійної автономії та здатності діяти відповідально в складних соціальних ситуаціях, забезпечуючи відповідність майбутніх фахівців високим стандартам професійної та громадянської зрілості. Зазначений процес передбачає інтеграцію норм академічної доброчесності в освітній зміст, методи навчання та виховні практики з урахуванням специфіки соціономічних професій, які орієнтовані на міжособистісну взаємодію, соціальну відповідальність і дотримання високих етичних стандартів у майбутній професійній діяльності. Розглянуто формування академічної доброчесності на чотирьох рівнях: індивідуальному (змістово-організаційному) – опрацювання курсу з академічного письма, сприяння морально-етичному становленню студентів у межах науково-освітнього процесу та в позааудиторній діяльності; інституційному – перегляд підходів до системи оцінювання та формування готовності науково-педагогічних працівників до утвердження культури академічної доброчесності; системному (законодавчому) – розроблення й запровадження чітко окреслених і обґрунтовано справедливих нормативно-правових засад академічної доброчесності, що вирізняються прозорістю, зрозумілістю та забезпечують можливість їх послідовної реалізації в освітньому середовищі; колегіальному (університетському) – дотримання засад академічної доброчесності, закріплених у правилах і нормах університету, та забезпечення підтримки учасників процесу, які їх виконують.

2. Обґрунтовано методологічні засади формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей у процесі професійної підготовки, що передбачають інтеграцію системного, аксіологічного, компетентнісного, діяльнісного, особистісно орієнтованого, середовищного та деонтологічного підходів із урахуванням специфіки їх майбутньої професійної діяльності та

доведено, що впровадження принципів академічної доброчесності у сфері вищої освіти України набуває інституційно закріпленого характеру, що відповідає сучасним європейським освітнім орієнтирам. Нормативно-правове забезпечення, розвиток внутрішніх систем забезпечення якості освіти, запровадження кодексів честі та механізмів запобігання академічним порушенням створюють підґрунтя для формування культури відповідальності, прозорості та довіри в академічному середовищі. Ефективність реалізації принципів академічної доброчесності значною мірою залежить від рівня обізнаності та ціннісних установок усіх учасників освітнього процесу, а також від послідовності управлінських рішень на інституційному рівні. У цьому контексті подальше вдосконалення практик академічної доброчесності є важливою умовою підвищення якості вищої освіти та конкурентоспроможності українських закладів вищої освіти в європейському та світовому освітньо-науковому просторі.

3. У результаті проведеного порівняльно-педагогічного аналізу встановлено, що формування академічної доброчесності здобувачів вищої освіти є складним, багатовимірним і стратегічно значущим процесом, який визначає якість освітньої та наукової діяльності, рівень довіри до результатів навчання і досліджень, а також інтеграцію національних систем вищої освіти до міжнародного академічного простору. З'ясовано, що зарубіжний досвід (Велика Британія, США, країни ЄС) характеризується системністю, інституційною автономією, превентивною спрямованістю та орієнтацією на формування внутрішньої мотивації до дотримання етичних норм. Особливістю британської моделі є домінування освітньо-превентивного підходу та розвиток академічного письма; американської – чітка нормативна регламентація у поєднанні з активним залученням студентів до підтримання кодексів честі; європейської – інтеграція етичних стандартів у систему забезпечення якості освіти та багаторівнева координація на національному й наднаціональному рівнях. Узагальнення результатів дослідження дало змогу виокремити спільні тенденції: формалізацію принципів академічної доброчесності як складника системи забезпечення якості вищої освіти; посилення превентивної складової; розширення автономії закладів освіти; інтеграцію в Європейський простір вищої освіти; адаптацію до викликів цифровізації та використання технологій штучного інтелекту. Обґрунтовано, що ефективна модель формування академічної доброчесності передбачає комплексне поєднання нормативно-правового забезпечення, інституційної автономії, освітньо-превентивних заходів і ціннісно-орієнтованого виховання, спрямованого на розвиток внутрішньої культури відповідальності здобувачів освіти.

Перспективними напрямками вдосконалення системи формування академічної доброчесності в Україні є такі: посилення освітньо-превентивної складової; розвиток центрів академічного письма; удосконалення методичних рекомендацій і процедур моніторингу; адаптація кращих міжнародних практик із урахуванням національного контексту; регулювання використання цифрових технологій і штучного інтелекту в освітньому процесі.

4. Розроблено авторську концепцію формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей, що ґрунтується на поєднанні сучасних загальнонаукових і конкретно-наукових методологічних підходів, що забезпечують цілісне осмислення досліджуваного феномену. Її основу становить розуміння академічної доброчесності як інтегрованої системи цінностей, норм, моделей поведінки та способів професійної взаємодії, що визначають характер освітньої й майбутньої професійної діяльності здобувачів вищої освіти. Концепція передбачає взаємозв'язок ціннісно-мотиваційного, когнітивного, операційно-діяльнісного, рефлексивно-оцінного компонентів. Реалізація концепції забезпечується через створення педагогічної системи, спрямованої на формування внутрішньої мотивації до дотримання принципів академічної доброчесності та утвердження академічно відповідальної поведінки. Важливе значення у цьому процесі мають освітнє середовище закладу вищої освіти, суб'єкт-суб'єктна взаємодія учасників освітнього процесу та інтеграція етичних принципів у професійну підготовку студентів. Концепція орієнтована на розвиток здатності здобувачів освіти до морально-етичного самовизначення, рефлексії та відповідального прийняття рішень.

5. Виокремлено педагогічні умови формування академічної доброчесності: спрямування змісту освітнього процесу на формування академічної доброчесності, як основи професійної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей; проведення моніторингу сформованості академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей на основі створення інституту позаштатних інспекторів з доброчесності як механізму консультативного супроводу та популяризації культури академічної доброчесності; створення ціннісного освітнього середовища для формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей; розвиток культури академічної доброчесності учасників освітнього процесу через самопізнання та самовдосконалення.

6. Розроблено критерії діагностики рівнів сформованості академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей: інформаційно-пізнавальний (показники: засвоєння знань про поняття академічної доброчесності, засвоєння законодавства про академічну доброчесність, осмислення сутності академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей, сформованість установок на поглиблення обізнаності щодо академічної доброчесності); особистісно-ціннісний (показники: усвідомлення значущості академічної доброчесності студентами соціономічних спеціальностей для майбутньої професійної діяльності, ціннісна спрямованість освітніх інтересів, готовність до особистісного сприйняття академічної доброчесності, вияв зацікавленості у формуванні академічної доброчесності); діяльнісно-практичний (показники: уміння застосовувати набуті знання щодо академічної доброчесності в освітній діяльності, вияв орієнтованого на доброчесність ставлення до учасників освітнього процесу, до себе; активність у вивченні питань академічної доброчесності; здатність до самопідготовки у формуванні академічної доброчесності) і креативно-рефлексивний (показники: уміння проводити аналіз власних дій щодо академічної доброчесності, уміння оцінювати потенціал

академічної доброчесності в освітньому процесі, здатність креативно сприймати глибинний зміст академічної доброчесності, здатність до самопідготовки у формуванні академічної доброчесності, здатність передбачати наслідки недотримання академічної доброчесності та нести за них відповідальність).

7. Обґрунтовано педагогічну систему формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей з чотирма функціональними підсистемами: концептуально-цільова підсистема визначає методологічні засади, мету та стратегічні орієнтири функціонування педагогічної системи; змістово-організаційна підсистема забезпечує наповнення процесу формування академічної доброчесності відповідним змістом та педагогічними умовами; процесуально-методична підсистема реалізує педагогічну систему через форми, методи, технології та навчально-методичне забезпечення; діагностично-результативна підсистема забезпечує оцінювання результативності педагогічної системи, моніторинг рівнів сформованості академічної доброчесності та корекцію її структурних компонентів. Розкрито методичні засади формування академічної доброчесності здобувачів вищої освіти, що становлять цілісну систему, яка поєднує нормативно-правове регулювання, педагогічні стратегії та виховні практики, спрямовані на усвідомлення студентами етичних принципів освітньої й наукової діяльності. Ефективність цього процесу забезпечується системним упровадженням інтерактивних навчальних модулів, кейс-методів, тренінгів з академічної етики та практикоорієнтованих завдань, які розвивають критичне мислення та формують відповідальність за результати власної діяльності. Важливу роль відіграють наставництво, конструктивний зворотний зв'язок і заходи стимулювання внутрішньої мотивації дотримання принципів доброчесності. Підтверджено дослідницько-експериментальною перевіркою ефективність обґрунтованої педагогічної системи формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей. Результатами засвідчено, що згідно зі встановленими рівнями сформованості академічної доброчесності, кількість студентів соціономічних спеціальностей, які досягли високого рівня сформованості академічної доброчесності в КГ збільшилася на 2,92% (від 10,68% до 13,60%), а в ЕГ – на 24,06% (від 10,85% до 34,91%). Кількість студентів соціономічних спеціальностей, які досягли середнього рівня сформованості академічної доброчесності в КГ збільшилася на 4,85% (від 39,81% до 44,66%), а в ЕГ – на 5,66% (від 39,62% до 45,28%). Найбільш суттєво змінилися показники низького рівня: кількість студентів соціономічних спеціальностей, які мають низький рівень сформованості академічної доброчесності в КГ знизилася тільки на 7,77%, (від 49,51% до 41,74%), в той час як в ЕГ – зменшилася на 29,72% (від 49,53% до 19,81%). Вірогідність результатів дослідницько-експериментальної роботи статистично підтверджено за допомогою критерію Пірсона (χ^2).

8. Підготовлено й упроваджено в освітній процес закладів вищої освіти навчально-методичне забезпечення для формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей, що включає введення до навчальних планів дисципліни «Академічна доброчесність та основи академічного письма», «Методологія та організація наукових досліджень»; включено тематики щодо

формування академічної доброчесності у програму роботи семінарів для наставників академічних груп та «Школи педагогічної майстерності»; створено рубрики «Академічна доброчесність» на веб-ресурсах закладів вищої освіти, де розміщено «Положення про академічну доброчесність»; «Положення про порядок перевірки наукових, навчально-методичних, дисертаційних, магістерських, бакалаврських та інших робіт на наявність плагіату»; «Етичний кодекс». Розроблено інтегровані курси з етики професійної діяльності, тренінг з попередження академічного плагіату «Академічна доброчесність: від теорії до практики», вебінар «Три виміри доброчесності в житті та кар'єрі», семінари з розвитку критичного мислення та відповідальності за власну освітню продукцію. Такий системний підхід дозволяє здобувачам освіти не лише ознайомитися з нормативними вимогами академічної доброчесності, а усвідомлено застосовувати їх у навчанні, дослідницькій роботі та професійній практиці, формуючи стійкі моральні й професійні цінності.

Одержані теоретичні й практичні результати становлять основу для подальшого вивчення проблеми в контексті удосконалення системи академічної доброчесності в закладах вищої освіти, формування цілісної культури відповідальності серед учасників освітнього процесу, що дозволяє поглибити наукове розуміння механізмів забезпечення доброчесності і практично впроваджувати ефективні інструменти моніторингу.

Список опублікованих праць, що відображають основні результати дисертації **Монографія**

1. Shynkaruk, O. (2025a). Adherence to the principles of integrity in international communications as a basis for forming a positive image of the state. *International and Cross-cultural Communication in Shaping the State's Image*: collective monograph: Shynkaruk, V., Dodonova, V., Holtsov, A., Balalaieva, O., Vakulyk, I., Shynkaruk, O. et.al. Riga: Izdevnieciba «Baltia Publishing», II, 91–117 (1,5 д.а.).

Статті в наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України

2. Шинкарук, О. В. (2015а). Якість вищої освіти та її правове забезпечення в Україні. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Педагогіка. Психологія. Філософія»*, 208, 2, 383–395.

3. Шинкарук, О. В. (2015b). Якість професійної підготовки фахівців – невід'ємна вимога до вітчизняної вищої освіти. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Педагогіка. Психологія. Філософія»*, 220, 215–221.

4. Шинкарук, О. В. (2015c). Особливості законодавчого унормування проблеми моніторингу якості освіти в Україні. *Науковий вісник Національного*

університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Педагогіка. Психологія. Філософія», 230, 228–234.

5. Шинкарук, О. В. (2016а). Окремі аспекти вдосконалення правової бази вищої освіти в Україні. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Педагогіка. Психологія. Філософія»*, 233, 313–322.

6. Шинкарук, Л. В., **Шинкарук, О. В.**, & Мільман, Л. М. (2017). Окремі питання щодо вітчизняного ринку праці та освітніх послуг. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Педагогіка. Психологія. Філософія»*, 267, 222–229.

7. Сопівник, І. В., & **Шинкарук, О. В.** (2023). З досвіду формування академічної доброчесності здобувачів спеціальності «Соціальна робота». *Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія*, 14 (1), 94–101.

8. Шинкарук, О. В. (2023а). Реалізація політики академічної доброчесності здобувачів вищої освіти в Україні. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*, 3, 178–182.

9. Шинкарук, О. В. (2023b). Сутність поняття академічна доброчесність в інтерпретації сучасних дослідників. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*, 64 (Т. 2), 376–380. Електронне видання. URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/64_2023/part_2/60.pdf

10. Шинкарук, О. В. (2023с). Академічна доброчесність: міжнародні етичні принципи в освіті і науці. *Інноваційна педагогіка*. Одеса, 60, 25–29.

11. Шинкарук, О. В. (2023d). Політика впровадження академічної доброчесності у ЗВО Великої Британії. *Порівняльна професійна педагогіка*. Хмельницький, 13 (1), 93–100.

12. Шинкарук, О. В. (2023е). Зміст академічної доброчесності здобувачів вищої освіти. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. Кропивницький*, 4, 97–102.

13. Шинкарук, О. В. (2023f). Детермінувальні причини академічної недоброчесності в освітньо-науковому середовищі. *Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія*, 11 (3), 151–162.

14. Шинкарук, О. В. (2023g). Внутрішня система забезпечення академічної доброчесності у закладах вищої освіти. *Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія*, 11 (4), 134–147.

15. Шинкарук, О. В. (2023h). Академічна доброчесність як складова академічної культури учасників освітнього і наукового процесу. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 4 (128), 338–47.

16. Шинкарук, О. В. (2023і). Універсальні освітянські екзистенціали Пауло Фрейре: методологічні засади формування академічної доброчесності. *Соціальна робота та соціальна освіта*, Умань, 2(11), 270–276.

17. Шинкарук, О. В. (2024а). Реалізація академічної доброчесності у закладах вищої освіти країн Європейського Союзу. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*, 7, 120–124.

18. Шинкарук, О. В. (2024b) Дотримання норм академічної доброчесності у закладах вищої освіти США. *Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія*, 12 (1), 75–81.

19. Шинкарук, О. В. (2025a) Педагогічні умови формування академічної доброчесності у студентів університетів наук про життя. *Перспективи та інновації науки. Серія «Педагогіка»*, 6 (52), 1090–1100.

20. Шинкарук О. В. (2025b) Критерії та показники сформованості академічної доброчесності студентів університетів наук про життя. *Перспективи та інновації науки. Серія «Педагогіка»*, 3(49), 1026–1037.

21. Shynkaruk, O. (2025b). Fostering a culture of academic integrity among higher education students. *Humanities Studios: Pedagogy, Psychology, Philosophy*, 13(3), 9–22.

22. Шинкарук, О. В. (2025c). Методика формування академічної доброчесності студентів університетів наук про життя. *Вісник науки та освіти. Серія «Педагогіка»*, 4(34), 1825–1836.

23. Шинкарук, О. В. (2026). Діагностика стану сформованості академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей. *Актуальні питання у сучасній науці*, 2(44), 1924–1942.

Статті в періодичних наукових виданнях, проіндексованих у базах даних Web of Science Coze Collection та Scopus

24. Shynkaruk, L., & **Shynkaruk, O.** (2017). Social and cultural bases of educational services provision and supply of labor market. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв: науковий журнал*, 4, 42–47.

25. Haraschuk, V., Zelinska, Y., Spasenko, V., & **Shynkaruk, O.** (2020). Administrative and Legal Support Challenges of Environmental Safety Under Globalization. *European journal of sustainable development*, 9 (2), 20–30.

26. Balalaeva, O., **Shynkaruk, O.**, Pavlyuk, B., Bidyuk, D., & Yashchuk, O. (2023). The role of education quality monitoring in ensuring quality higher). *Amazonia Investiga*, 12(65), 265–275.

27. Palshkova, I., Bidyuk, D., Balalaeva, O., **Shynkaruk, O.**, & Karhut, V. (2023). The use of digital resources in the education system of foreign countries. *Revista Eduwed*, 17(3), 245–256.

28. Hritchenko, T., Dobosh, O., **Shynkaruk, O.**, Yushchysyna, O., & Rokosovyk, N. (2023). The role of the European educational area in ensuring the quality of higher education. *Amazonia Investiga*, 12(66), 105–115.

29. Zabiiaa, I., Nefodov, D., Hryashchevskaya, L., Horvat, M., & **Shynkaruk, O.** (2023). Foreign experience in quality assurance within the innovative space of higher education. *Eduweb-revista de tecnologia de informacion y comunicacion en educacion*, 17 (4), 141–153.

Публікації, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації

30. Шинкарук, О. В. (2015d). *Розвиток системи моніторингу якості освіти*. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток сучасної освіти: теорія, практика, інновації». Київ: НУБіП України, 157–158.

31. Шинкарук, О. В. (2016b). *Нормативно-правове забезпечення вищої освіти в Україні*. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток сучасної освіти: теорія, практика, інновації». Київ: НУБіП України, 53–54.
32. Шинкарук, О. В. (2017a). *Окремі аспекти розвитку філософської думки в Україні*. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Людина, суспільство, держава у філософському дискурсі: історія і сучасність». Київ: НУБіП України, 126–127.
33. Шинкарук, О. В. (2017b). *Моніторинг якості освіти: міжнародні стандарти*. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Інклюзивний розвиток національної економіки: глобальні тенденції, можливості України та роль агропродовольчого сектору». Київ: НУБіП України, 196–198.
34. Шинкарук, О. В. (2018a). *Особливості категорій «чеснота» і «добročесність»*. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Соціокультурні та комунікативні аспекти функціонування мовних одиниць», Київ: НУБіП України, 50–51.
35. Шинкарук, О. В. (2018b). *Академічна добročесність як складова забезпечення якості вищої освіти*. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Якість вищої освіти: українська національна та європейські практики», Київ: НУБіП України, 157–158.
36. Шинкарук, О. В. (2019). *Академічна добročесність як складник фахової підготовки психологів*. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Теорія і практика сучасної психології: реалії й перспективи», Київ: НУБіП України, 72–74.
37. Шинкарук, О. В. (2020). *Академічна добročесність: досвід Республіки Польщі*. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Україна–Польща: стратегічне партнерство в системі геополітичних координат», Київ: НУБіП України, 109–110.
38. Шинкарук, О. В. (2021). *Добročесність і наукова етика в освітньо-науковому процесі*. Матеріали Міжнародної очно-дистанційної науково-практичної конференції «Україна між Сходом і Заходом: проблеми і перспективи міжкультурної комунікації (до 150-річчя від дня народження А. Кримського)», Київ: НУБіП України, 226–228.
39. Шинкарук, О. В. (2022). *Забезпечення академічної добročесності в європейському освітньому і науковому просторах*. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Відносини між Україною і НАТО на сучасному етапі: досягнення та виклики», Київ: НУБіП України, 50–51.
40. Шинкарук, О. В. (2023j). *До питання щодо порушення академічної добročесності*. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Продовольча та екологічна безпека в умовах війни та повоєнної відбудови: виклики для України та світу». Київ: НУБіП України, 144.
41. Шинкарук, В. Д., & Шинкарук, О. В. (2024). *Добročесність і правда – основна зброя мас-медіа в умовах російсько-української війни*. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні соціокультурні трансформації: медіа, мова, комунікація». Київ: НУБіП України, 76–77.

42. Шинкарук, О. В. (2024с). *Доброчесність: гендерні аспекти етики*. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток лідерського потенціалу жінок в академічному середовищі: міжнародний досвід для потреб розбудови України». Київ: НУБіП України, 87–88.

43. Шинкарук, О. В. (2025d). *Доброчесність та етика у медіа: виклики і відповідальність*. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні соціокультурні трансформації: медіа, мова, комунікація». Київ: НУБіП України, 84–86.

44. Шинкарук, О. В. (2025е). *Культурна дипломатія як засіб утвердження доброчесності та позитивного іміджу держави*. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Міжнародна і міжкультурна комунікація у формуванні іміджу України: стратегії розвитку». Київ: НУБіП України, 64–65.

45. Шинкарук, О. В. (2025f). *Освітня дипломатія як інструмент зміцнення гуманітарного співробітництва на міжнародній арені*. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Українська дипломатія: становлення, розвиток та перспективи». Київ: НУБіП України, 304–306.

46. Шинкарук, О. В. (2025g). *Особистість у часи війни та миру: психологічна стійкість, ідентичність і колективна свідомість*. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Психологія особистості й суспільства у вимірах війни та миру». Київ: НУБіП України, 90–92.

47. Шинкарук, О. В. (2025h). *Змістові аспекти формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей*. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. «Сталий розвиток суспільства в цифрову епоху: інновації, технології, провідництво та менеджмент в освіті». Київ: НУБіП України, 183–185.

48. Шинкарук, О. В. (2025i). *Психологічні чинники забезпечення академічної доброчесності у здобувачів соціономічних спеціальностей*. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Роль психології у сучасному світі». Київ: НУБіП України, 171–172.

Публікації, що додатково висвітлюють результати дослідження

49. Харченко, С. В., Сопівник, І. В., & Шинкарук, О. В. (2015). *Методика написання, оформлення і захисту курсової і дипломної робіт: навчальний посібник*. Міленіум.

АНОТАЦІЇ

Шинкарук О. В. Теоретико-методичні засади формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей. – Кваліфікаційна наука праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Хмельницький національний університет, Хмельницький, 2026.

У роботі науково обґрунтовано та експериментально перевірено ефективність педагогічної системи формування академічної доброчесності студентів

соціономічних спеціальностей. Розглянуто формування академічної доброчесності як цілеспрямований, системний і поетапний педагогічний процес, що реалізується через взаємопов'язані ціннісні, нормативно-етичні та поведінкові компоненти з урахуванням специфіки професійної взаємодії «людина – людина».

Здійснено всебічний аналіз філософських, психолого-педагогічних і соціально-педагогічних підходів до розуміння академічної доброчесності як багатовимірного соціокультурного та особистісного феномена. На цій основі уточнено понятійно-категорійний апарат дослідження та визначено сутність академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей як поняття, що відображає інтегративне особистісне утворення здобувачів професій типу «людина–людина» та охоплює цілісну систему мотивів, знань, цінностей, норм і моделей поведінки, які забезпечують чесне, відповідальне й етично виважене здобуття освіти і здійснення наукової діяльності з урахуванням специфіки професій, орієнтованих на міжособистісну взаємодію та соціальну відповідальність. Обґрунтовано, що фундамент академічної доброчесності визначається базовими цінностями – чесністю, довірою, справедливістю, повагою, відповідальністю, а для представників соціономічних професій, діяльність яких безпосередньо пов'язана з людиною, міжособистісною взаємодією, довірою та соціальною відповідальністю, дотримання цих цінностей є ключовою умовою формування професійної етики та суспільної довіри.

Окреслено механізми дотримання норм академічної поведінки, попередження порушень і формування культури доброчесності у закладах вищої освіти, що створює теоретико-методологічну основу розвитку професійно-етичних компетентностей студентів соціономічних спеціальностей. Аргументовано доведено, що культура академічної доброчесності студентів є важливим чинником формування відповідальності, чесності та критичного мислення, що зумовлює її значущу роль у забезпеченні якості освітнього процесу, де ключовими складовими виступають повага до авторського права, самостійність в освітній діяльності, доброчесність у міжособистісній взаємодії, дотримання встановлених правил, принципів справедливості й колективної етики, а також усвідомлення студентами своїх прав і обов'язків.

Виокремлено педагогічні умови формування академічної доброчесності студентів; механізми дотримання норм академічної поведінки, попередження порушень і формування культури доброчесності у закладах вищої освіти, що створює теоретико-методологічну основу розвитку професійно-етичних компетентностей студентів соціономічних спеціальностей. Запропоновано комплексну методологію та методику формування академічної доброчесності студентів, що інтегрує етичний, нормативно-правовий та інструментальний напрями для системного розвитку професійно значущих цінностей та моделей поведінки. Визначено змістові аспекти формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей: понятійно-ціннісний, нормативно-правовий, когнітивний, діяльнісний, емоційно-вольовий (психологічний).

Обґрунтовано тенденції формування академічної доброчесності студентів на індивідуальному, інституційному, системному та колегіальному рівнях;

розроблено модель педагогічної системи формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей, яка відображає логіку розвитку досліджуваної якості впродовж усього періоду навчання.

Підтверджено ефективність обґрунтованої педагогічної системи формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей методами математичної статистики. Застосування критерію χ^2 Пірсона дозволило встановити статистичну значущість відмінностей між контрольними та експериментальними групами за рівнями сформованості академічної доброчесності студентів після формувального етапу експерименту, що підтверджує ефективність запропонованої педагогічної системи.

Для формування академічної доброчесності студентів соціономічних спеціальностей у закладах вищої освіти розроблено й впроваджено в освітній процес закладів вищої освіти навчально-методичне забезпечення.

Ключові слова: академічна доброчесність; соціономічні спеціальності; професійна етика; освітній процес; вища освіта; якість освіти; формування цінностей; моральні норми; академічна культура; доброчесна поведінка; освітнє середовище; компетентнісний підхід; академічна відповідальність; інституційна політика.

Shynkaruk O. V. Theoretical and Methodological Foundations for Fostering Academic Integrity among Students of Socioeconomic Specialties. – Qualification scientific work presented as a manuscript.

Thesis for a Doctoral Degree in Pedagogical Sciences. Specialty 13.00.04 – Theory and methods of professional education. Khmelnytskyi National University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Khmelnytskyi, 2026.

The dissertation scientifically substantiates and experimentally tests the effectiveness of the pedagogical system for fostering academic integrity among students of socioeconomic specialties. Fostering academic integrity has been considered as a purposeful, systematic, and stage-by-stage pedagogical process implemented through interconnected value-based, regulatory-ethical, and behavioral components, taking into account the specifics of professional “human-human” interaction. A comprehensive analysis of philosophical, psychological-pedagogical, and socio-pedagogical approaches to understanding academic integrity as a multidimensional socio-cultural and personal phenomenon has been carried out. Based on this, the study’s conceptual and categorical framework has been refined, and academic integrity among students of socioeconomic specialties has been defined as a concept reflecting an integrative personal development of learners in “human-human” professions. It represents a coherent system of motivations, knowledge, values, norms, and behavioral patterns that support honest, responsible, and ethically sound learning and research activities, taking into account the specifics of professions focused on interpersonal interaction and social responsibility. It has been substantiated that the foundation of academic integrity is determined by core values, including honesty, trust, fairness, respect, and responsibility. For practitioners in socioeconomic professions, whose work is directly related to people, interpersonal interaction, trust, and social responsibility, adherence to these values is a key prerequisite for developing professional ethics and public trust. The mechanisms for adhering to

academic behavior norms, preventing violations, and fostering a culture of integrity in higher education institutions have been outlined, providing a theoretical and methodological foundation for the development of professional-ethical competencies among students of socio-economic specialties. It has been convincingly demonstrated that students' culture of academic integrity is a crucial factor in the development of responsibility, honesty, and critical thinking, highlighting its significant role in ensuring the quality of the educational process. The key components include respect for intellectual property, autonomy in learning, integrity in interpersonal interactions, compliance with established rules, adherence to principles of fairness and collective ethics, as well as students' awareness of their rights and responsibilities.

The pedagogical conditions for fostering academic integrity among students have been identified, along with the mechanisms for ensuring adherence to academic behavior norms, preventing violations, and cultivating a culture of integrity in higher education institutions. This provides a theoretical and methodological foundation for the development of professional ethical competencies among students of socio-economic specialties. A comprehensive methodology and approach for fostering academic integrity among students has been proposed, integrating ethical, regulatory, legal, and instrumental perspectives to systematically develop professional values, core competences and appropriate behavioral patterns. The substantive aspects of fostering academic integrity among students of socio-economic specialties have been identified, encompassing conceptual-value, regulatory-legal, cognitive, activity-based, and emotional, motivational and psychological dimensions.

The trends in fostering academic integrity among students have been substantiated at the individual, institutional, systemic, and collegial levels. A model for developing academic integrity among students of socio-economic specialties has been proposed, reflecting the progression of this quality throughout the entire course of study.

The effectiveness of the proposed pedagogical system for fostering academic integrity among students of socio-economic specialties has been confirmed through the application of statistical methods. The application of Pearson's χ^2 criterion made it possible to determine the statistical significance of differences between the control and experimental groups in students' levels of academic integrity following the formative stage of the experiment, thereby confirming the effectiveness of the proposed pedagogical system. For fostering academic integrity among students of socio-economic specialties in higher education institutions, instructional and methodological support has been developed and implemented into the educational process.

Keywords: academic integrity; socio-economic disciplines; professional ethics; educational process; higher education; quality of education; value formation; moral norms; academic culture; ethical conduct; educational environment; competency-based approach; academic responsibility; institutional policy.

Підписано до друку 20.05.2026.
Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 2,0.
Наклад 100 прим. Замовлення № 2-20052026.
Віддруковано з оригінал-макета замовника.
Друк ФОП Паляниця В. А.
м. Тернопіль, вул. Б. Хмельницького, 9а, оф. 38.
Свідоцтво про внесення до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції.
Серія ДК №4870 від 20.03.2015 р.